

රාජ්‍ය මූල්‍යය පිළිබඳ අත්පොත

මාර්තු 2022

රාජ්‍ය මූල්‍යය පිළිබඳ අත්පොත

මාර්තු 2022

පිටකවරයේ රූපය [set.sj on Unsplash](#) (සංස්කරණය කර ඇත)

ප්‍රකාශන හිමිකම © 2022 වෙරිටේ රිසර්ච් පුද්ගලික සමාගම සහ ආසියානු පදනම, සියළුම හිමිකම් ඇවිරිණි.

නිර්දේශිත උපුටා දැක්වීම: වෙරිටේ රිසර්ච් (Verité Research) (2022). රාජ්‍ය මූල්‍ය පිළිබඳ අත්පොත

මූලික පද: මූල්‍ය, රාජ්‍ය මූල්‍ය, මහජන සහභාගීත්වය, තොරතුරු අනාවරණය, අයවැය ක්‍රියාවලිය, ජාතික අයවැය, ව්‍යවස්ථාදායක රාමු, විධායක රාමු

ඔබගේ අදහස් විද්‍යුත් තැපෑල මාර්ගයෙන් යොමු කරන්න: publications@veriteresearch.org

අන්තර්ගතය

කෙටි යෙදුම් මාලාව	4
නාමාවලිය	5
හැඳින්වීම	8
ප්‍රධාන රාජ්‍ය ආයතන සහ ඒවායේ භූමිකාවන්	9
අයවැය සකස් කිරීමේ අදියරේදී සම්බන්ධ වන නියෝජිතායතන	
අයවැය ක්‍රියාත්මක කිරීමේ අදියරේදී සම්බන්ධ වන නියෝජිතායතන	
අයවැය අධීක්ෂණ අදියරේදී සම්බන්ධ වන නියෝජිතායතන	
මුදල් අමාත්‍යාංශය යටතේ ඇති වෙනත් දෙපාර්තමේන්තු සහ ආයතන	
අයවැය දින දසුන සහ ඊට සම්බන්ධ විය හැකි අවස්ථා	12
අයවැය සම්පාදනය	
අයවැය සම්මත කර ගැනීම	
අයවැය ක්‍රියාවට නැංවීම	
අයවැය අධීක්ෂණය කිරීම	
රාජ්‍ය මූල්‍යය පාලනය කරන ව්‍යවස්ථාදායී රාමුව	20
අවසන් සටහන්	27

කෙටි යෙදුම් මාලාව

ADB	ආසියානු සංවර්ධන බැංකුව
COPA	රජයේ ගිණුම් පිළිබඳ කාරක සභාව
COPE	පොදු ව්‍යාපාර පිළිබඳ කාරක සභාව
COPE	රජයේ මුදල් පිළිබඳ කාරක සභාව
CSO	සිවිල් සමාජ සංවිධානය
DPMM	ව්‍යාපෘති කළමනාකරණ සහ අධීක්ෂණ දෙපාර්තමේන්තුව
ERD	විදේශ සම්පත් දෙපාර්තමේන්තුව
FMRA	රාජ්‍ය මූල්‍ය කළමනාකරණ (වගකීම) පනත
IMF	ජාත්‍යන්තර මූල්‍ය අරමුදල
IO	තොරතුරු තිලධාරියා
IRD	දේශීය ආදායම් දෙපාර්තමේන්තුව
MOF	මුදල් අමාත්‍යාංශය
MP	පාර්ලිමේන්තු මන්ත්‍රීවරුන්
MTMFF	මධ්‍ය කාලීන සාර්ව රාජ්‍ය මූල්‍ය රාමුව
NAOSL	ජාතික විගණන කාර්යාලය
NBD	ජාතික අයවැය දෙපාර්තමේන්තුව
RTI	තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිය
SA	මුදල් වැය කරන නියෝජිතායතන
SOE	රජය සතු ව්‍යවසායන්
TOD	භාණ්ඩාගාර මෙහෙයුම් දෙපාර්තමේන්තුව

නාමාවලිය

1. විසර්ජන පනත - මෙය රටේ අනුමත ජාතික අයවැය වේ. විසර්ජන පනතට විසර්ජන පනත් කෙටුම්පතේ සහ අයවැය කතාවේ අඩංගු සියලුම යෝජනා ඇතුළත් වන අතර එය ඡන්ද විමසීමකින් පාර්ලිමේන්තුව තුළ සම්මත කරගනු ලැබේ. මෙය පාර්ලිමේන්තු වෙබ් අඩවිය තුළ පළ කෙරේ.

2. විසර්ජන පනත් කෙටුම්පත - විසර්ජන පනත් කෙටුම්පත බලාත්මක කිරීමට පෙර එහි ඊළඟ වසර සඳහා යෝජිත රාජ්‍ය වියදම්වලින් වැඩි ප්‍රමාණයක් අඩංගු වන අතර, මුදල් වැය කරන එක් එක් නියෝජිතයන්ගේ වියදම් ද එය පෙන්වුම් කරයි. විසර්ජන පනත් කෙටුම්පත පළමුව අමාත්‍ය මණ්ඩලයට ඉදිරිපත් කරන අතර සාමාන්‍යයෙන් ඔක්තෝබර් මස මුද්‍රිත පාර්ලිමේන්තුවේ සභාගත කිරීමට පෙර ගැසට් පත්‍රයේ (එවිට ඊට මහජනාධිපතිවරයාට ප්‍රවේශ විය හැක) පළ කරනු ලැබේ.

3. විගණන - ව්‍යාපාරයක හෝ වෙනත් ආයතනයක ගිණුම් නිල හා ස්වාධීන ලෙස විමසීමට ලක් කිරීම සහ වාර්තාවක් ඉදිරිපත් කිරීම.

4. ද්විපාර්ශ්වික ණය - ස්වෛරී රජයන් දෙකක් අතර ඇති වන ණය ගිවිසුමකි.

5. අයවැය - යම් නිශ්චිත කාල සීමාවක් තුළ යම් ආයතනයකට ලැබෙන මුදල් ප්‍රමාණය සහ වියදම් කිරීමට ඇස්තමේන්තු කරන මුදල පෙන්වන මූල්‍ය සැලැස්මකි.

6. අයවැය ශේෂය/රාජ්‍ය මූල්‍ය ශේෂය - යම් නිශ්චිත කාලයක් තුළ රජයේ ආදායම සහ රජයේ වියදම අතර වෙනස

7. අයවැය කැඳවීම - මුදල් වැය කරන නියෝජිතයන්ගේ තම මූල්‍ය සැලසුම් ව්‍යුහගත කිරීමේදී සැලකිල්ලට ගත යුතු මධ්‍ය කාලීන සාර්ව රාජ්‍ය මූල්‍ය රාමුව ගෙන හැර දක්වයි.

8. අයවැය වක්‍රය - සම්පාදනය, අනුමැතිය, ක්‍රියාත්මක කිරීම සහ අධීක්ෂණය ද ඇතුළුව රජයේ වාර්ෂික අයවැය ක්‍රියාවලියේ විවිධ අදියර.

9. අයවැය ඇස්තමේන්තු - ඉදිරි මුදල් වර්ෂය සඳහා ඕනෑම අමාත්‍යාංශයක් හෝ යෝජනා ක්‍රමයක් සඳහා අයවැයෙන් වෙන් කර ඇති මුදල් ප්‍රමාණය. සෑම වසරකම නොවැම්බර් මාසයේ අයවැය කතාවට සමගාමීව මුදල් අමාත්‍යාංශය විසින් අයවැය ඇස්තමේන්තු ප්‍රකාශයට පත් කරනු ලැබේ.

10. අයවැය කතාව - විසර්ජන පනත් කෙටුම්පතෙහි ඇතුළත් නොවන මුදල් අමාත්‍යවරයාගේ නව වියදම් සහ ආදායම් යෝජනා අඩංගු වේ.

11. ප්‍රාග්ධන වියදම - ඉදිරියේදී ආදායම ඉපයීමට භාවිතා කරන ඉඩම්, ගොඩනැගිලි සහ උපකරණ වැනි ස්ථාවර වත්කම් සඳහා වන ප්‍රාග්ධන ස්වභාවයේ වියදම්.

12. මුදල් ප්‍රවාහය - මුදල් සංචලනයට අදාළ ගලා ඒම් සහ පිටතට ගලා යාම් පිළිබඳ විස්තරය

13. ජංගම ගිණුම් ශේෂය (අයවැය) - රජයේ ආදායමින් වියදම අඩු කර ඊට පොලී වියදම් එකතු කළ විට ලැබෙන අගයයි. පොලී ගෙවීමට පවා රජය මුදල් ණයට ගත යුතු බව ජංගම ගිණුමේ හිඟයක් පැවතීම මගින් පෙන්නුම් කෙරේ. බාහිර ගෙවීම් සඳහා අදාළ වන ගෙවුම් ශේෂයේ ජංගම ගිණුම් ශේෂය සමඟ මෙය පටලවා නොගත යුතුය.

14. මහ බැංකුවේ නාවකාලික අත්තිකාරම් - මුදල් වර්ෂයේ ජනවාරි මාසයේදී ශ්‍රී ලංකා රජයට මහ බැංකුව විසින් ලබා දෙන ණය. වසරේ ඇස්තමේන්තුගත ආදායමෙන් 10% ක මුදලකට පමණක් ණය දීම සීමා කෙරෙන අතර රජය විසින් මාස හයක් තුළ එය නැවත ගෙවිය යුතු ය.

15. මධ්‍යම රජයේ ණය - රජය සතු ව්‍යවසායන්වල ණය බැඳීම් හැර මධ්‍යම රජය විසින් රැස් කරගෙන ඇති ණය.

16. සෙස් - අපනයනය කරන ලද භාණ්ඩ හෝ ආනයනික භාණ්ඩ මත ඇතැම් රජයන් (ශ්‍රී ලංකාව ඇතුළුව) පනවන තීරු බදු නොවන අනෙකුත් ගාස්තු වර්ගයකි (para-tariff). ආනයන වියදම් ඉහළ දැමීම මගින් දේශීය කර්මාන්ත ආරක්ෂා කිරීම සඳහා ශ්‍රී ලංකාව සෙස් බද්ද භාවිතා කර ඇත. නේ සහ රබර් වැනි අපනයනය කරනු ලබන අමුද්‍රව්‍යවලින් ආදායම් එකතු කර ගැනීමේ මාධ්‍යයක් ලෙස ද සෙස් බද්ද යොදාගෙන ඇති අතර මෙම අරමුදල් එම කර්මාන්තවල නැවත ආයෝජනය කිරීම එහි අරමුණ විය.

17. ණය උපකරණ - ගනුදෙනු කළ හැකි ආයෝජනයක් ලෙස පිරිණමන බැඳුම්කරයක් හෝ බිල්පතක් වැනි ණය වර්ගයක් වන අතර, ආයෝජකයාට නිශ්චිත කාලයක් තුළ ආපසු ගෙවීමේ බැඳීමක් මීට ඇතුළත් වේ.

18. ණය ප්‍රතිව්‍යුහගතකරණය - ණයහිමියන් සහ ණයකරුවන් අතර සාකච්ඡාවක් හරහා ණය බැඳීමක ගිවිසුම් කොන්දේසි වෙනස් කරන ක්‍රියාවලියකි.

19. ණය සේවාකරණය - යම් කාල සීමාවක් සඳහා ණය පොලී සහ මූලික ගෙවීම් ආවරණය කිරීමට අවශ්‍ය අරමුදල්.

20. හිඟ මූල්‍යයනය - රාජ්‍ය ණය සෘජුව මූල්‍යකරණය කිරීමේ ක්‍රමයක් ලෙස මහ බැංකුව රජයෙන් භාණ්ඩාගාර සුරැකුම්පත් (බිල්පත් හෝ බැඳුම්කර) සෘජුවම මිලදී ගැනීම. මෙය බහුලව භාවිතා වන "මුදල් අවිච්චිත" යන යෙදුමේ එක් ආකාරයකි.

21. දේශීය ණය - දේශීය ණය හිමියන්ට රජය විසින් ගෙවිය යුතු ණය.

22. විදේශ ණය - විදේශීය ණය හිමියන්ට රජය විසින් ගෙවිය

යුතු ණය.

23. රාජ්‍ය මූල්‍ය උපාය මාර්ගය - ආර්ථික තත්ත්වයන්ට, විශේෂයෙන්ම භාණ්ඩ හා සේවා සඳහා වන සමස්ත ඉල්ලුම, රැකියා නියුක්තිය, උද්ධමනය සහ ආර්ථික වර්ධනය ඇතුළු සාර්ව ආර්ථික තත්ත්වයන්ට බලපෑම් කිරීමට රජයේ වියදම් සහ බදු ප්‍රතිපත්ති භාවිතා කිරීම.

24. රාජ්‍ය මූල්‍ය විනිවිදභාවය - රජයේ රාජ්‍ය මූල්‍ය රැස් කරන, වියදම් කරන සහ කළමනාකරණය කරන ආකාරය පිළිබඳ තොරතුරු ප්‍රකාශයට පත් කිරීම.

25. විදේශ සංචිත - රටේ ගෙවීම් සමතුලිත කිරීමට, එහි මුදල්වල විදේශ විනිමය අනුපාතිකයට බලපෑම් කිරීමට සහ හදිසි ගෙවීම් සඳහා පහසුකම් සැලසීම සඳහා අවරෝධකයක් පවත්වා ගැනීම සඳහා මූලික වශයෙන් මහ බැංකුවක් හෝ වෙනත් මූල්‍ය අධිකාරියක් විසින් රඳවා ගන්නා මුදල් සහ රන් වැනි අනෙකුත් සංචිත වත්කම්.

26. රාජ්‍ය වියදම් - පුනරාවර්තන අයිතම (වැටුප්, පොලී සහ මාරු කිරීම්) සහ ප්‍රාග්ධන වියදම් (යටිතල පහසුකම්) සඳහා රජය විසින් සිදු කරනු ලබන වියදම්.

27. රාජ්‍ය ආදායම - රජයකට රජයේ වියදම් සිදු කිරීමට හැකි වන පරිදි බදු සහ බදු නොවන මූලාශ්‍රවලින් රජය විසින් ලබන්නා වූ මුදල්.

28. රජයේ සුරැකුම්පත් - කල් පිරෙන විට ආපසු ගෙවීමේ පොරොන්දුවක් සහිතව රජය විසින් නිකුත් කරන ලද ණය උපකරණයකි.

29. ප්‍රදාන - සාමාන්‍යයෙන් ආපසු ගෙවීමට අවශ්‍ය නොවන ආධාර ආකාරයෙන් රජය වෙත සාමාන්‍යයෙන් විදේශ රටවලින්/ආයතනවලින් ලැබෙන මුදල් හෝ ආධාර.

30. අක් මුදල් - වියදම් කිරීමේ අරමුණු සඳහා භාවිතා කරන ණය සහ අරමුදල්වල අත්තිකාරමක්. ශ්‍රී ලංකාව තුළ, මෙම අත්තිකාරම් භාණ්ඩාගාර මෙහෙයුම් දෙපාර්තමේන්තුව විසින් අදාළ මුදල් වැය කරන නියෝජිතයන් වෙත මුදා හරිනු ලැබේ.

31. ජාත්‍යන්තර ස්වෛරීත්ව බැඳුම්කර - වෙනත් ව්‍යවහාර මුදලකින් දැක්වෙන, රජය විසින් නිකුත් කරන ලද මධ්‍ය කාලීන සිට දිගු කාලීන දක්වා දිවෙන ණය මෙවලමකි. යුරෝබොන්ඩ් ලෙස ද හැඳින්වේ. එවැනි බැඳුම්කර සමඟ සාමාන්‍යයෙන් ජාත්‍යන්තර වෙළඳපොළවල ගනු දෙනු කළ හැක.

32. දිගු කාලීන ණය බැඳීම් - අනාගතයේදී වසරකට වැඩි කාලයක් ගෙවිය යුතු රටේ මූල්‍ය බැඳීම්.

33. සාර්ව මූල්‍ය රාමුව - රජය සඳහා වසර තුනක මූල්‍ය ඉලක්ක දක්වා ඇති ඉදිරි දැක්මක් සහිත ලේඛනයකි.

34. බදු නොවන ආදායම - බදුකරණයෙන් ලැබෙන ආදායම හැර වෙනත් මාර්ග ඔස්සේ ලැබෙන රාජ්‍ය ආදායම. මෙයට රජය

සතු ව්‍යවසායන්ගෙන් (SOEs) ලබා ගන්නා ලාභාංශ, රජය සතු ගොඩනැගිලිවලින් ලැබෙන කුලී, රජයේ ආයතනවලින් අය කරන බදු, දඩ මුදල් සහ ගාස්තු ඇතුළත් වේ.

35. ප්‍රගම් බද්ද - විශාල ආදායම් ප්‍රමාණයක් සඳහා බදු අනුපාතය වැඩි වන බද්දකි.

36. රාජ්‍ය ණය - මධ්‍යම රජයේ ණය සහ රජය සතු ව්‍යවසායන් විසින් ගෙවිය යුතු ණයවල එකතුව.

37. මහජන ඇපකරය - තෙවන පාර්ශ්වයක් තම ණය බැඳීම පැහැර හරින අවස්ථාවකදී එම පාර්ශ්වයේ ණය ගෙවීමට රජය විසින් භාර ගන්නා වගකීමකි. මෙහි ප්‍රතිඵලයක් වශයෙන් අසම්භාව්‍ය වගකීමක් ඇති වේ. සාමාන්‍යයෙන්, රජය සතු ව්‍යවසායන්ට හෝ රජයේ අධිකාරීන්ට මහජන ඇපකර නිකුත් කෙරේ.

38. රාජ්‍ය ප්‍රසම්පාදන - රාජ්‍ය ආයතනයක් වැනි පොදු අධිකාරියක් වෙනුවෙන් භාණ්ඩ, සේවා සහ වැඩි ප්‍රසම්පාදනය කිරීම.

39. පුනරාවර්තන වියදම් - එක් වරක් ගෙවන වියදමක් නොවන, වැටුප්, පොලී පිරිවැය සහ විශ්‍රාම වැටුප් වැනි යම් ආයතනයක දැනට පවතින වියදම්.

40. ප්‍රතිපායන බද්ද - බදු ප්‍රමාණය වැඩි වන විට බදු අනුපාතය අඩු වන බද්දකි.

41. රුපියල් ණය - ශ්‍රී ලංකා බැංකුවක් හෝ ණය දෙන ආයතනයක් විසින් ශ්‍රී ලංකා රුපියල්වලින් ශ්‍රී ලංකා රජය වෙත ලබා දෙන ණය.

42. මුදල් වැය කරන නියෝජිතයන් - රජය සිය රාජ්‍ය මූල්‍ය ප්‍රතිපත්ති ක්‍රියාත්මක කිරීමට යොදා ගන්නා ආයතන (අමාත්‍යාංශ, දෙපාර්තමේන්තු සහ අනෙකුත් ක්‍රියාත්මක කිරීමේ ආයතන).

43. ශ්‍රී ලංකා සංවර්ධන බැඳුම්කර - 1957 අංක 29 දරන විදේශීය ණය පනත ප්‍රකාරව ශ්‍රී ලංකා රජය විසින් නිකුත් කෙරෙන එක්සත් ජනපද ඩොලර්වලින් නිර්ණය කරන ලද දේශීය ණය උපකරණයකි.

44. රජය සතු ව්‍යවසාය (SOEs) - වාණිජ කටයුතු සිදු කිරීම සඳහා යම් රටක රජයක් විසින් පිහිටුවන ලද ව්‍යවස්ථාපිත ආයතනයකි.

45. සහනාධාර - යම් භාණ්ඩයක නිෂ්පාදනය හෝ භාවිතය වැඩි කිරීමේ අරමුණින්, එම භාණ්ඩයේ නිෂ්පාදන පිරිවැය අඩු කිරීම හෝ අත්පත් කර ගැනීම සඳහා, සාමාන්‍යයෙන් මුදල් ආකාරයෙන්, පුද්ගලයෙක්/ආයතනයක් වෙත සපයනු ලබන ප්‍රතිලාභයකි.

46. පරිපූරක ඇස්තමේන්තුව/ප්‍රතිපාදන - රජයේ වියදම් අවශ්‍යතා වාර්ෂික අයවැය මගින් පාර්ලිමේන්තුව විසින් අනුමත කර ඇති ප්‍රමාණයට වඩා වැඩි වූ විට, රජය පරිපූරක ඇස්තමේන්තුවක් හරහා අමතර වියදම් සඳහා පාර්ලිමේන්තුවෙන්

අනුමැතිය ලබා ගත යුතුය.

47. ඒකාබද්ධ ණය පහසුකම - තනි ණයකරුවෙකු සඳහා අරමුදල් සැපයීමට එක්ව කටයුතු කරන ණය දෙන්නන් කණ්ඩායමක් (සම්මේලය ලෙස හැඳින්වේ) විසින් පිරිනමනු ලබන ණයකි. මෙම සන්දර්භය තුළ, ණයකරු වන්නේ ශ්‍රී ලංකා රජය යි.

48. බදු ආදායම - ආදායම් බද්ද, අගය එකතු කළ බද්ද සහ රේගු බදු වැනි විවිධ බදු හරහා එකතු කරන ලද රජයේ ආදායම.

49. භාණ්ඩාගාර බිල්පත් - භාණ්ඩාගාරය විසින් නිකුත් කරනු ලබන, දරන්නාට ගෙවිය යුතු කෙටි කාලීන, (වසරක් හෝ ඊට අඩු)

පොලී සහිත වගකීමකි. මෙම බිල්පත් සමඟ විවෘත වෙළඳපොළේ ගනුදෙනු කළ හැකි අතර ශ්‍රී ලංකා රුපියල්වලින් එම බිල්පත්වල වටිනාකම දක්වා තිබේ.

50. භාණ්ඩාගාර බැඳුම්කර - භාණ්ඩාගාරය විසින් නිකුත් කරන, දරන්නාට ගෙවිය යුතු දීර්ඝ කාලීන (වසරක් හෝ ඊට වැඩි) පොලී සහිත වගකීමකි. මෙම බැඳුම්කර සමඟ විවෘත වෙළඳපොළේ ගනුදෙනු කළ හැකි අතර ශ්‍රී ලංකා රුපියල්වලින් එම බැඳුම්කරවල වටිනාකම දක්වා තිබේ.

51. බලපත්‍රය - නිශ්චිත දිනයකදී ලබන්නාට ගෙවීම සඳහා වන ලිඛිත නියෝගයකි. ශ්‍රී ලංකාව තුළ, මෙම නියෝගය මුදල් අමාත්‍යවරයා විසින් ගෙවීම් සඳහා බලය ලබා දීමක් අදහස් කෙරේ.

හැඳින්වීම

රාජ්‍ය මූල්‍ය යනු රජයක ඉතාමත් තීරණාත්මක සහ වැදගත් අංගයකි. රාජ්‍ය මූල්‍ය කළමනාකරණය, සමාජයේ සාර්ව ආර්ථික, සමාජීය සහ දේශපාලන ප්‍රතිඵල කෙරෙහි සැලකිය යුතු බලපෑමක් ඇති කරයි. ශ්‍රී ලංකාවේ මූලික රාජ්‍ය මූල්‍ය ප්‍රතිපාදන යාන්ත්‍රණය වන්නේ ජාතික අයවැය යි. මේ අනුව, මෙම ක්‍රියාවලියට එළඳායී ලෙස සහභාගී වීමට ඉඩ සැලසීම සඳහා අයවැය ක්‍රියාවලිය පිළිබඳවත්, ඊට අදාළ ප්‍රධාන ආයතන සහ නීති සම්පාදනය පිළිබඳවත් මනා අවබෝධයක් ලබා ගැනීම වැදගත් වේ.

හොඳින් ක්‍රියාත්මක වන ප්‍රජාතන්ත්‍රවාදයක් තුළ අයවැය ක්‍රියාවලියට අදාළ තොරතුරු වෙත මහජනතාවට ප්‍රවේශයක් තිබිය යුතු අතර අයවැය සැකසීමේදී සහ අධීක්ෂණය කිරීමේදී මහජන සහභාගීත්වය සහ දායකත්වයට ඉඩ සලසන විධිමත් යාන්ත්‍රණයන් වෙත ද ඔවුන්ට ප්‍රවේශයක් තිබිය යුතුය. අයවැය ක්‍රියාවලිය සම්බන්ධයෙන් ශක්තිමත් මහජන සහභාගීත්වයක් පවත්වා ගැනීම හරහා සමාජයට රාජ්‍ය මූල්‍ය ආශ්‍රිතව ලබා ගත හැකි ප්‍රතිඵල වැඩිදියුණු කිරීමට හැකි වනු ඇත.

කෙසේ වෙතත්, ශ්‍රී ලංකාවේ අමාත්‍යාංශ සාමාන්‍යයෙන් අන්තර්ජාලය හරහා ප්‍රමාණිත තොරතුරු හෙළිදරව් කිරීම කෙරෙහි වැඩි උනන්දුවක් නොදක්වන බැවින් මීට අදාළ දත්ත වෙත ඇත්තේ සීමිත ප්‍රවේශයකි. තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිවාසිකමට (RTI) අදාළ නීති මගින් තොරතුරු සඳහා ඇති ප්‍රවේශය වැඩිදියුණු කර ඇති නමුත් RTI වෙත රජය විසින් දක්වන ප්‍රතිචාරයන් අසංගත සහ බොහෝ විට විස්තීර්ණ නොවන බව පෙනී ගොස් ඇත.¹ රාජ්‍ය මූල්‍ය පිළිබඳව අවිධිමත් වාර්තාකරණය මගින් මෙම බාධාවන් තව දුරටත් තීව්‍ර කරනු ලබයි. එමෙන්ම, වාර්ෂිකව සිදු කෙරෙන සම්මත සහභාගීත්ව යාන්ත්‍රණ දක්නට නොමැති අතර ඒ වෙනුවට දේශපාලන නායකත්වයේ අභිමතය පරිදි හිටිහැටියේ එම යාන්ත්‍රණ ක්‍රියාත්මක කෙරේ. එහි ප්‍රතිඵලයක් ලෙස තොරතුරු සහ විශ්ලේෂණවල හිදැස් ඇති වන අතර ඒ හේතුවෙන් තීරණාත්මක රාජ්‍ය මූල්‍ය ප්‍රතිපත්ති සහ වැඩසටහන් සම්බන්ධයෙන් මහජන විවාදයන් සහ අධීක්ෂණයන් ප්‍රමාණවත් ලෙස සිදු නොවේ.

රාජ්‍ය මූල්‍ය ක්‍රියාවලීන් සඳහා මහජන සහභාගීත්වයට ඉඩ

සැලසීමේ හැකියාව සිවිල් සමාජ සංවිධානවලට (CSOs) ඇත. ඔවුන්ට ඒ සඳහා පහත ආකාරයන්ගෙන් දායක විය හැකි ය;

1. රාජ්‍ය මූල්‍ය පිළිබඳ ගැටළු සහ ක්‍රියාවලීන් පිළිබඳව මහජනතාවගේ දැනුවත්භාවය වැඩි කිරීම
2. රාජ්‍ය මූල්‍ය ප්‍රතිපත්ති තුළින් යහපත් සමාජ ප්‍රතිඵල සහතික කිරීම සඳහා අයවැය සම්පාදනයට සහභාගී වීම සහ මහජන අභිලාෂයන් ආරක්ෂා කිරීමට ක්‍රියා කිරීම.
3. වගවීම ක්‍රියාවට නැංවීම සඳහා සමස්ත අයවැය ක්‍රියාවලිය තුළ මහජන අධීක්ෂණ ආයතන ලෙස ක්‍රියා කිරීම.

අයවැය චක්‍රය සමග සම්බන්ධ වීමෙන්, සම්පත් වඩාත් කාර්යක්ෂමව සහ තාර්කිකව වෙන් කිරීම සඳහා උපකාරී වන යෝජනා ඉදිරිපත් කිරීමට සිවිල් සමාජ සංවිධානවලට හැකි වනු ඇත. එනම්, ඔවුන්ට වඩාත් එළඳායී ලෙස රාජ්‍ය මුදල් වියදම් කිරීම දිරිමත් කළ හැකි අතර, රජයේ ප්‍රතිපත්ති ප්‍රමුඛතා ප්‍රශ්න කළහැක. රජය සමඟ සම්බන්ධ වීම තුළින් රාජ්‍ය ආයතන වෙනුවෙන් වඩා හොඳ ප්‍රතිපෝෂණ යාන්ත්‍රණයන් ගොඩ නැගෙන අතර ඒ හරහා රාජ්‍ය සේවා සැපයීම වැඩිදියුණු කළ හැක. එවැනි මැදිහත්වීමක් අයවැය ක්‍රියාවලියේ සමස්ත සර්වග්‍රහීත්වය වැඩිදියුණු කරනු ඇති අතර රාජ්‍ය මුදල් භාවිතය සම්බන්ධයෙන් වඩා හොඳ ප්‍රතිඵල ලබා ගැනීම සඳහා ද එය ඉවහල් විය හැක.

සිවිල් සමාජ සංවිධානවලට ශ්‍රී ලංකාවේ අයවැය ක්‍රියාවලිය වඩා හොඳින් අවබෝධ කර ගැනීමට සහ රාජ්‍ය මූල්‍ය කළමනාකරණයට සම්බන්ධ ප්‍රධාන ආයතන සමඟ සම්බන්ධ වීමට මාර්ගෝපදේශයක් ලෙස යොදා ගැනීම සඳහා මෙම අත්පොත සැලසුම් කර ඇත. මෙම අත්පොත, රාජ්‍ය මූල්‍යයට අදාළ ප්‍රධාන යෙදුම් පිළිබඳ පාරිභාෂික ශබ්ද මාලාවක්, ප්‍රධාන රාජ්‍ය ආයතන පිළිබඳ දළ විශ්ලේෂණයක්, ශ්‍රී ලංකාවේ රාජ්‍ය මූල්‍ය පාලනය කරන වියවස්ථාදායක රාමුව පිළිබඳ දළ විශ්ලේෂණයක් මෙන්ම වැදගත් සිදුවීම් සහ අයවැය ක්‍රියාවලියට සම්බන්ධ වීමට සහ ඊට සහභාගී වීමට හැකියාවක් පවතින අවස්ථා සලකුණු කර ඇති අයවැය දින දර්ශනයකින් ද සමන්විත වෙයි.

ප්‍රධාන රාජ්‍ය ආයතන සහ ඒවායේ භූමිකාවන්

රාජ්‍ය මූල්‍ය ක්‍රියාවලිය තුළ කාර්යභාරයක් ඉටු කරන ආයතන රාශියක් ඇත. මෙම කොටස මගින් අයවැය සෑම අදියරකදීම සැලකිය යුතු කාර්යභාරයක් ඉටු කරන රාජ්‍ය ආයතන සහ ඒවායේ ක්‍රියාකාරීත්වය පිළිබඳව කෙටියෙන් සාකච්ඡා කරනු ලැබේ.

අයවැය සකස් කිරීමේ අදියරේදී සම්බන්ධ වන නියෝජිතායතන

A. ජාතික අයවැය දෙපාර්තමේන්තුව

ජාතික අයවැය සහ වාර්ෂික අයවැය ඇස්තමේන්තු සකස් කිරීම සහ එය පාර්ලිමේන්තුවට ඉදිරිපත් කිරීම සඳහා වගකිව යුතු ප්‍රධාන නියෝජිතායතනය ලෙස මෙම දෙපාර්තමේන්තුව ක්‍රියා කරයි. මුදල් වැය කරන සියලුම නියෝජිතායතන ජාතික අයවැය දෙපාර්තමේන්තුවට (NBD) මූල්‍ය සැලසුම් ඉදිරිපත් කළ යුතු ය. මේ අනුව, අයවැය වර්ෂය සඳහා වන වියදම් යෝජනා සාකච්ඡා කර ස්ථිර කිරීම සඳහා ජාතික අයවැය දෙපාර්තමේන්තුව මුදල් වැය කරන සියලුම නියෝජිතායතන සමඟ තීරණයට එළඹෙන්නා වන තර්කානුකූල උපදේශනයක් නිර්මාණය කරයි. ඉදිරි අයවැය වර්ෂය සඳහා අයවැය යෝජනා සහ ඊට අදාළ ආධාරක ලියකියවිලි, අයවැය ඇස්තමේන්තු සහ ආදායම්, වියදම්, මූල්‍යකරණය සහ ණය ගැනීමේ සීමාවන් පිළිබඳව තොරතුරු සපයන ප්‍රධාන ආයතනය වන්නේ එයයි.

B. මුදල් කොමිෂන් සභාව

මධ්‍යම රජයෙන් පළාත් වෙත සම්පත් පැවරීමට කොමිෂන් සභාව පහසුකම් සපයයි. එය සියලුම පළාත් සඳහා මූල්‍ය අවශ්‍යතා තක්සේරු කරන අතර ප්‍රතිපාදන සම්බන්ධ අවසන් තීරණයකට එළඹීමට ජාතික අයවැය දෙපාර්තමේන්තුව සමඟ සාකච්ඡා කරයි. එමෙන්ම, එය පළාත් සහ අංශ අතර අරමුදල් බෙදා හැරීම සඳහා පදනම සපයයි.

මුදල් කොමිෂන් සභාව සමඟ සම්බන්ධ වීම සඳහා විධිමත් යාන්ත්‍රණයක් නොමැති නමුත්, පාර්ශ්වකරුවන්ගේ අදහස් සහ යෝජනා සැලකිල්ලට ගැනීම සඳහා ඔවුන් සමඟ සම්බන්ධ වීමට මුදල් කොමිෂන් සභාව පළාත් සභා දිරිමත් කරයි. පුරවැසියන්ට

පළාත් සඳහා වෙන් කර ඇති ප්‍රතිපාදන සහ ක්‍රියාත්මක කිරීම සම්බන්ධ පැමිණිලි තැපෑලෙන් කොමිසමට යැවිය හැකි වුව ද, පුරවැසියන් සම්බන්ධ කර ගැනීමේ සම්පූර්ණ වගකීම කොමිසම මගින් පළාත් සභාවලට පැවරේ.

අයවැය ක්‍රියාත්මක කිරීමේ අදියරේදී සම්බන්ධ වන නියෝජිතායතන

C. ජාතික අයවැය දෙපාර්තමේන්තුව

අයවැය සකස් කිරීමේ අදියරේදී දරන භූමිකාවට අමතරව ජාතික අයවැය දෙපාර්තමේන්තුව මුදල් ප්‍රවාහ සැකසීම සහ මුදල් වැය කරන නියෝජිතායතන වෙත අක් මුදල් නිකුත් කිරීම සම්බන්ධයෙන් භාණ්ඩාගාර මෙහෙයුම් දෙපාර්තමේන්තුවට නිර්දේශ සැපයීම සඳහා ද වග කියනු ලබයි. එබැවින්, අයවැය යෝජනා සඳහා වන ප්‍රතිපාදන සහ ඊට අදාළව පැවතිය හැකි ආධාරක ලියකියවිලි පිළිබඳවත් එම වසර සඳහා සම්මත කර ගන්නා ලද ජාතික අයවැය (සංශෝධන ද සහිතව) මෙන්ම ඊට අදාළව පැවතිය හැකි ආධාරක ලියකියවිලි පිළිබඳවත් දළ විශ්ලේෂණයක් එය සතුවේ.

D. භාණ්ඩාගාර මෙහෙයුම් දෙපාර්තමේන්තුව

මෙම දෙපාර්තමේන්තුව ඒකාබද්ධ අරමුදල සහ අනෙකුත් භාණ්ඩාගාර අරමුදල් කළමනාකරණය කරයි. ඒ අනුව, ජාතික අයවැය තුළ ඇස්තමේන්තුගත ආදායම් සහ වියදම් මත පදනම්ව මුදල් ගලා ඒම සහ පිටතට ගලා යාම සම්බන්ධයෙන් එය වගකීම දරයි. භාණ්ඩාගාර මෙහෙයුම් දෙපාර්තමේන්තුව සතුව ප්‍රධාන වශයෙන් රජයේ සැබෑ වියදම් සහ ආදායම මෙන්ම රජය විසින් ගෙන ඇති ණය සහ රාජ්‍ය ණය පිළිබඳ තොරතුරු ද ඇත.

අයවැය අධීක්ෂණ අදියරේදී සම්බන්ධ වන නියෝජිතායතන

A. ජාතික අයවැය දෙපාර්තමේන්තුව

ජාතික අයවැය දෙපාර්තමේන්තුව අයවැය චක්‍රයේ මෙම අදියරේදී අධීක්ෂණ ආයතනයක් ලෙස ක්‍රියා කරන අතර අයවැය අධීක්ෂණයට අදාළ මාර්ගෝපදේශ සහ චක්‍රලේඛ නිකුත් කරයි. අයවැය යෝජනාවල මූල්‍ය කාර්ය සාධනය සහ ප්‍රතිපාදන සඳහා සිදු කරන ලද ඕනෑම සංශෝධනයක් පිළිබඳ තොරතුරු එය සතු වේ.

B. ව්‍යාපෘති කළමනාකරණ හා අධීක්ෂණ දෙපාර්තමේන්තුව

ව්‍යාපෘති කළමනාකරණ හා අධීක්ෂණ දෙපාර්තමේන්තුව යනු විදේශ ආධාර යටතේ සිදු කෙරෙන ව්‍යාපෘති ද ඇතුළුව සිදු කෙරෙන සියලුම සංවර්ධන ව්‍යාපෘතිවල භෞතික හා මූල්‍ය ප්‍රගතිය පිළිබඳ තොරතුරු සතු ප්‍රධාන අධීක්ෂණ ආයතනයකි. තව ද, එමගින් විශාල සහ මහ පරිමාණ ව්‍යාපෘතිවල කාර්ය සාධනය පිළිබඳ කාර්‍ය මාර්ග මුදල් අමාත්‍යාංශයේ වෙබ් අඩවියෙහි පළ කරනු ලැබේ. එම වාර්තා මෙතැනින්: <https://www.treasury.gov.lk/web/department-of-project-management-and-monitoring/section/publications>.

C. ජාතික විගණන කාර්යාලය

මීට පෙර විගණකාධිපති දෙපාර්තමේන්තුව ලෙස හඳුන්වනු ලැබූ ජාතික විගණන කාර්යාලය (NAO), රාජ්‍ය අංශයේ ආයතනවල සහ රජයේ අයවැය තුළින් ව්‍යාපෘති මූල්‍යයන් ගලා යන බාහිරව අරමුදල් සපයන ව්‍යාපෘතිවල කාර්ය සාධනය සහ වගවීම පිළිබඳ ස්වාධීන සමාලෝචකයෙකු වේ. එය මූල්‍ය, කාර්ය සාධන සහ පාරිසරික විගණන සිදු කරයි. එය විශේෂිත ගැටළු සහ වැඩසටහන් පිළිබඳව විශේෂ වාර්තා ද සකස් කරයි. එම වාර්තාවන් වාර්ෂිකව පළ කරනු ලබන අතර මෙතැනින් ලබාගත හැක: <http://www.naosl.gov.lk/web/index.php/en/>.

මහජනතාවගේ යෝජනා, පෙන්සම් සහ පැමිණිලි සඳහා ජාතික විගණන කාර්යාලය විවෘතව පවතින අතර මහජනතාවගෙන් ලැබෙන අදහස් විශේෂ විමර්ශන අංශයක් මගින් පරීක්ෂා කරනු ලැබේ. කෙසේ වෙතත්, පැමිණිල්ලක් ගොනු කිරීමෙන් පසුව එලෙස ගොනු කළ පුද්ගලයින් සමඟ ජාතික විගණන කාර්යාලයේ නිලධාරීන් සම්බන්ධ වන බව පැවසීමට ඇති සාක්ෂි අල්පය. පැමිණිලි සඳහා ආකෘති පත්‍රය මෙතැනින් ලබාගත හැක: <https://www.auditorgeneral.gov.lk/web/index.php/en/complaint-submit-form>.

මුදල් අමාත්‍යාංශය යටතේ ඇති වෙනත් දෙපාර්තමේන්තු සහ ආයතන

ජාතික අයවැය චක්‍රයේ සෑම අදියරකදීම ප්‍රධාන කාර්යභාරයක් ඉටු කරන ඉහත දෙපාර්තමේන්තු සහ නියෝජිතායතන හැරුණු විට, මුදල් අමාත්‍යාංශයට අයත් පහත සඳහන් දෙපාර්තමේන්තු සහ නියෝජිතායතන රාජ්‍ය මූල්‍ය ක්‍රියාවලියේදී සැලකිය යුතු

කාර්යභාරයක් ඉටු කරයි.

D. රාජ්‍ය මූල්‍ය ප්‍රතිපත්ති දෙපාර්තමේන්තුව

රාජ්‍ය මූල්‍ය ප්‍රතිපත්ති දෙපාර්තමේන්තුව රජයේ බදු ප්‍රතිපත්තිය සහ ඊට අදාළ නීති සම්පාදනය කරයි. එය රාජ්‍ය ආදායම සහ ලැබීම් ද ඇතුළුව රාජ්‍ය මූල්‍ය කාර්ය සාධනය කළමනාකරණය කිරීමෙහි සහ සමාලෝචනය කිරීමෙහි යෙදේ.

E. රාජ්‍ය මුදල් දෙපාර්තමේන්තුව

රාජ්‍ය මුදල් දෙපාර්තමේන්තුව, රාජ්‍ය මූල්‍ය කළමනාකරණය සහ පාලනය සඳහා වන නියාමන රාමු සහ ප්‍රතිපත්ති සකස් කර ක්‍රියාත්මක කරයි. රාජ්‍ය අරමුදල් ප්‍රශස්ත ලෙස භාවිතා කිරීම සහ කළමනාකරණය කිරීම සහතික කිරීම සඳහා එය අමාත්‍යාංශ හා දෙපාර්තමේන්තු අරමුදල් ද අධීක්ෂණය කරයි

F. විදේශ සම්පත් දෙපාර්තමේන්තුව

විදේශ ආධාර යටතේ සිදු කෙරෙන ව්‍යාපෘති ක්‍රියාත්මක කිරීම සහ විදේශ සංවර්ධන ආධාර සම්බන්ධීකරණය කිරීම සම්බන්ධයෙන් විදේශ සම්පත් දෙපාර්තමේන්තුව (ERD) වගකිව යුතුය. එය රජයේ බාහිර ණය පිළිබඳ දත්ත ගබඩාව කළමනාකරණය කරන අතර ආධාර ලබා දෙන්නන් විසින් සපයනු ලබන විදේශ ආධාර සහ විදේශ පුහුණු අවස්ථා පිළිබඳ තොරතුරු ප්‍රකාශයට පත් කරයි.

G. රාජ්‍ය ගිණුම් දෙපාර්තමේන්තුව

රාජ්‍ය ගිණුම් දෙපාර්තමේන්තුව සියලුම රාජ්‍ය ආයතනවල මූල්‍ය ගනුදෙනු වාර්තා කරයි. එය විගණකාධිපති, මහ බැංකුව, ජාත්‍යන්තර මූල්‍ය අරමුදල, ආසියානු සංවර්ධන බැංකුව සහ ඒ හා සමාන වෙනත් ආයතන වෙත ආදායම සහ වියදම් පිළිබඳ ගිණුම් තොරතුරු ද සපයයි.

H. ජාතික සැලසුම් දෙපාර්තමේන්තුව

විවිධ රාජ්‍ය ආයතන විසින් සකස් කරන ලද ආංශික සහ කලාපීය ප්‍රතිපත්ති සහ ව්‍යාපෘති ජාතික සංවර්ධන ප්‍රතිපත්ති රාමුවේ සහ මධ්‍ය කාලීන සාර්ව ආර්ථික ප්‍රතිපත්ති රාමුවේ සීමාවන් තුළ පවතින බව සහතික කිරීමේ වගකීම ජාතික සැලසුම් දෙපාර්තමේන්තුව සතු වේ. එය ජාතික හා ආංශික සංවර්ධන ප්‍රතිපත්ති සහ වැඩසටහන් සැකසීමට සහය වේ.

I. දේශීය ආදායම් දෙපාර්තමේන්තුව

දේශීය ආදායම් දෙපාර්තමේන්තුව (IRD) යනු සුරාබදු දෙපාර්තමේන්තුව සහ ශ්‍රී ලංකා රේගුව ද ඇතුළුව බදු එකතු කිරීමේ සහ රජයේ පරිපාලනයෙහිලා ප්‍රධාන කාර්යභාරයක් ඉටු කරන ආයතන තුනෙන් එකකි. එය ආදායම් බද්ද, එකතු කළ අගය මත බද්ද, ප්‍රාග්ධන ලාභ බද්ද, කොටස් ගනුදෙනු බද්ද, මුද්දර බද්ද සහ ඔට්ටු සහ සුදු බද්ද වැනි දේශීය බදු බොහොමයක් පරිපාලනය කරයි.

J. ශ්‍රී ලංකා රේගුව

රේගු දෙපාර්තමේන්තුව බදු එකතු කිරීම සහ පරිපාලනය, ජාවාරම් වැළැක්වීම සඳහා දේශසීමා ආරක්ෂා කිරීම සහ වෙළඳාමට රුකුලක් වන ක්‍රියා පටිපාටි සහ ව්‍යවස්ථාදායක රාමු හරහා වෙළඳ පහසුකම් සැලසීම සඳහා ප්‍රධාන කාර්යභාරයක් ඉටු කරයි. දේශසීමා බදුකරණය පරිපාලනය කිරීම සම්බන්ධයෙන් රේගුව වගකිව යුතු අතර, නිෂ්පාදන (විශේෂ විධිවිධාන) පනත යටතේ පනවා ඇති දුම්වැටි බදු සහ ඉන්ධන බදු වැනි සමහර දේශීය බදු සඳහා ද වගකිව යුතුය.

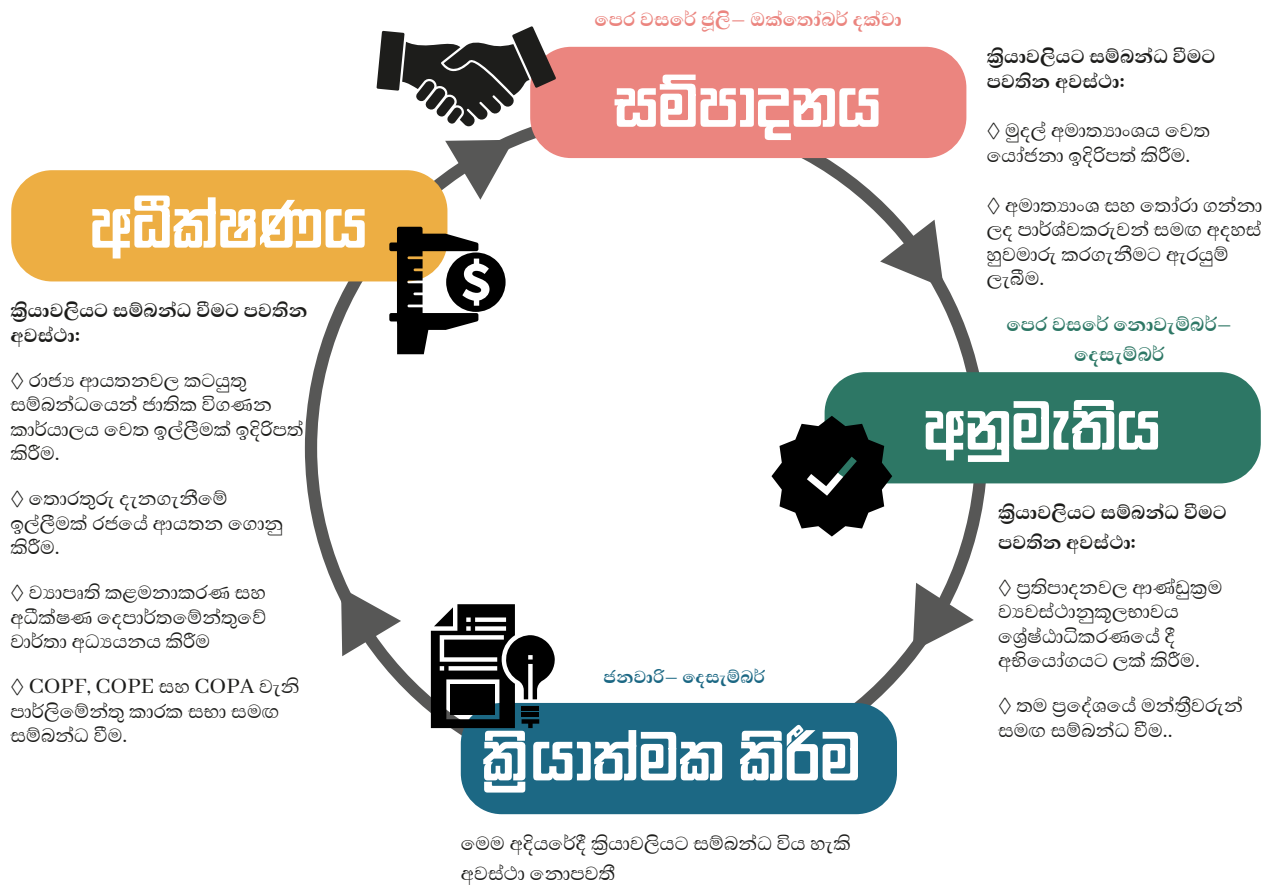
K. සුරාබදු දෙපාර්තමේන්තුව

සුරාබදු ආදායම් පරිපාලනය හා එකතු කිරීමේ වගකීම දරන ආයතනය වන්නේ සුරාබදු දෙපාර්තමේන්තුව යි. සුරාබදු දෙපාර්තමේන්තුවේ විෂය පථය යටතේ ඇති බදු මූලික වශයෙන් මත්පැන් කර්මාන්තයට සම්බන්ධ වේ. නීතිය ක්‍රියාත්මක කිරීම අතින් නීතිවිරෝධී මත්පැන් සහ මත්ද්‍රව්‍ය පාලනයට අදාළ වැදගත් කාර්යභාරයක් ද මෙම දෙපාර්තමේන්තුව විසින් ඉටු කරනු ලබයි.

අයවැය දින දසුන සහ ඊට සම්බන්ධ විය හැකි අවස්ථා

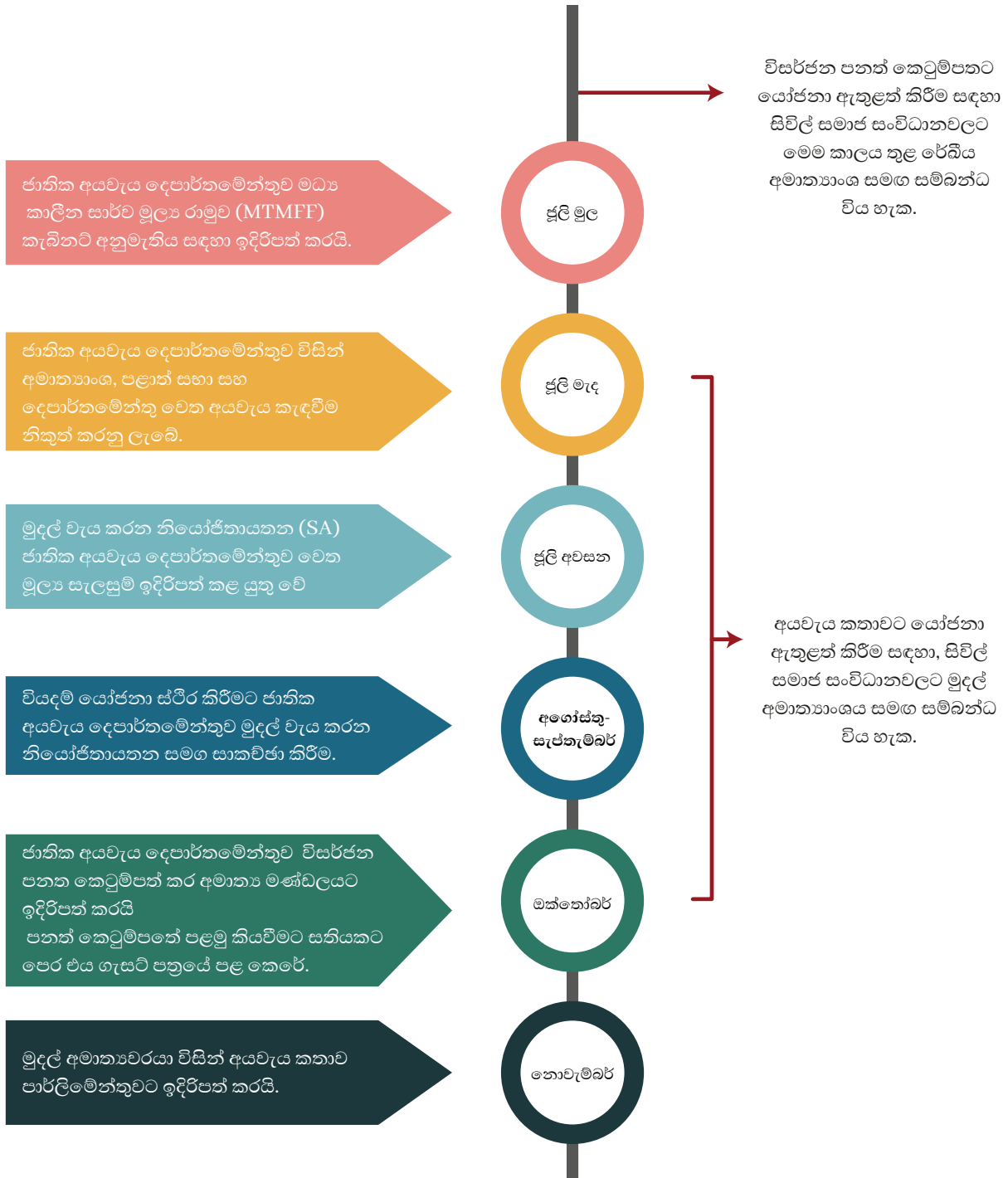
රටේ මූල්‍ය වර්ෂය ජනවාරි සිට දෙසැම්බර් දක්වා දිවෙන අතර, ඒ ආශ්‍රී ජාතික අයවැය ක්‍රියාවලිය වසර දෙකක කාලයක් තුළ පහත අදියර හතරක් ආවරණය කරයි:

ප්‍රදර්ශනය 1: අයවැය දින දසුන පිළිබඳ සාරාංශය

අයවැය සම්පාදනය

පුද්ගලයා 2: සම්පාදන අදියරේදී සිදු කෙරෙන ප්‍රධාන කටයුතුවල සාරාංශය²

වගකිවයුතු පාර්ශ්වය: රජයේ විධායකය

කාලසීමාව: පෙර වසරේ ජූලි - ඔක්තෝබර් දක්වා

සිවිල් සමාජ සංවිධානවල සහභාගිත්වය: මේ සඳහා සම්මත සහභාගිත්ව යාන්ත්‍රණයක් ක්‍රියාත්මක නොවේ. ඒ වෙනුවට, එක්

එක් වර්ෂයන්හි එකිනෙකට වෙනස් වන අයුරින් සිවිල් සමාජ සංවිධානවල සහභාගිත්වය සිදු වන බවක් දක්නට නිබේ. මෙම අදියරට සම්බන්ධ විය හැකි අවස්ථා අනිත භාවිතයන් පදනම් කර ගනිමින් පහත පරිදි දැක්විය හැක:

- a. වෙළඳ හා ආයෝජන ප්‍රතිපත්ති දෙපාර්තමේන්තුව

වෙන යොමු කර ඇති අයවැය යෝජනා සම්බන්ධයෙන් මුදල් අමාත්‍යාංශය විසින් මහජනතාව වෙතින් අදහස් කැඳවනු ලැබේ. මෙම ඉල්ලීම භාෂා තුනෙන්ම පුවත්පත්වල පළ කෙරේ. මීට පෙර, රජය විසින් ලේක් හවුස් ප්‍රකාශනවල මෙම ඉල්ලීම් පළකරනු ලැබිණි.

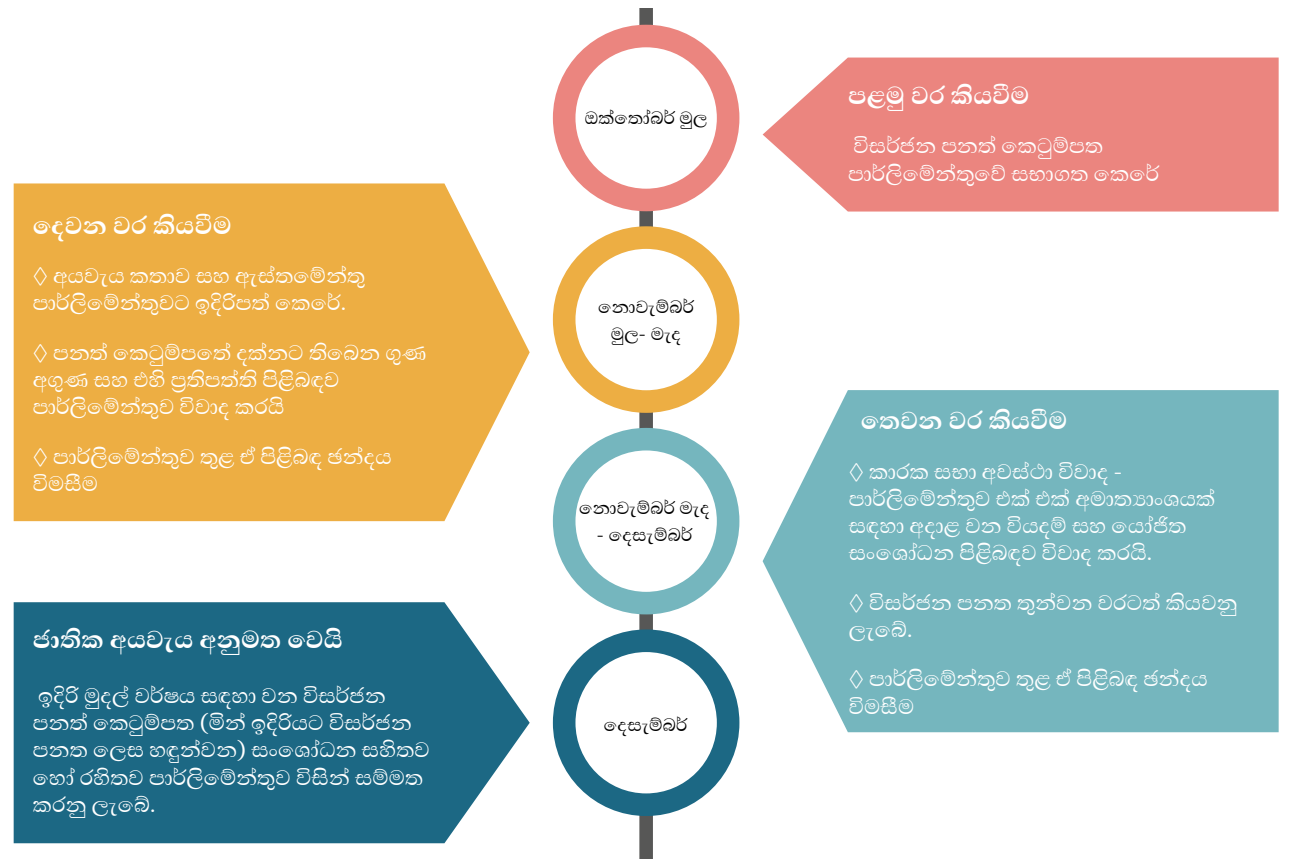
b. අමාත්‍යාංශ නිලධාරීන්ට රේඛීය අමාත්‍යාංශ, ව්‍යාපාරික මණ්ඩල සහ අනෙකුත් තෝරාගත් පාර්ශ්වකරුවන් වෙතින් අදහස්

විමසා සිටිය හැක.

c. විසර්ජන පනත් කෙටුම්පත් අදියරේදී ඊට යෝජනා ඇතුළත් කිරීම සඳහා, සිවිල් සමාජ සංවිධාන ජූලි මාසයේ අයවැය කැඳවීමට පෙර රේඛීය අමාත්‍යාංශ සමග සෘජුව සම්බන්ධ විය යුතු ය. මෙම අවස්ථාව මග හැරුණු විටකදී, නොවැම්බර් මාසයට පෙර අයවැය කතාවට යෝජනා ඇතුළත් කිරීමට සිවිල් සමාජ සංවිධාන මුදල් අමාත්‍යාංශය සමග සෘජුව සම්බන්ධ විය යුතු ය.⁵

අයවැය සම්මත කර ගැනීම

පුද්ගලිකය 3: සම්මත කිරීමේ අදියරේදී සිදු කෙරෙන කටයුතුවල සාරාංශය⁴

වගකිව යුතු පාර්ශ්වය: රජයේ ව්‍යවස්ථාදායකය

හැකි පියවරකි.

කාලසීමාව: පෙර වසරේ නොවැම්බර් - දෙසැම්බර්

සිවිල් සමාජ සංවිධානවල සහභාගිත්වය:

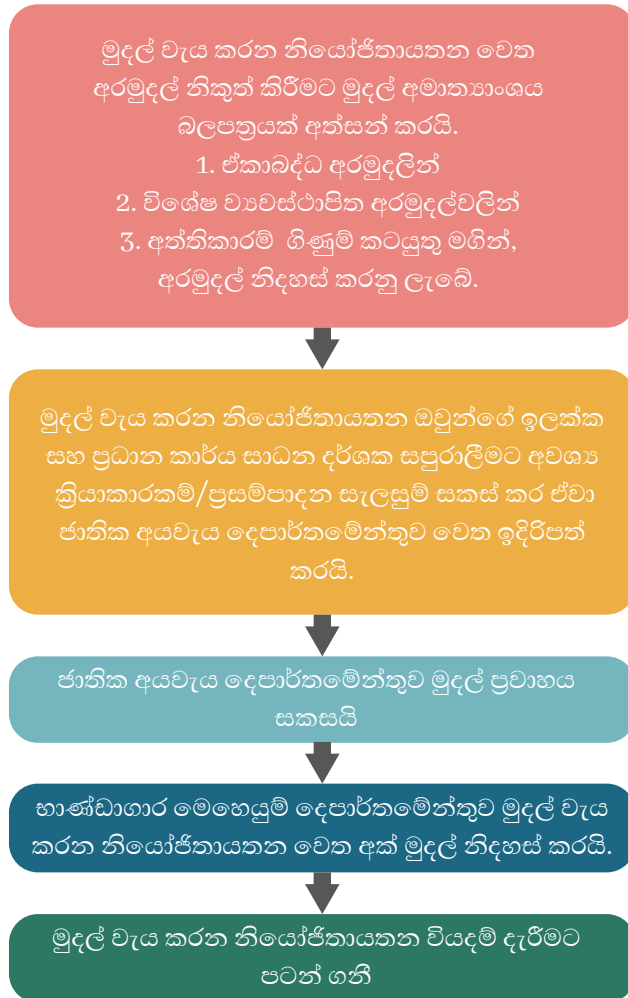
a. විසර්ජන පනත් කෙටුම්පතේ පළමු සහ දෙවන කියවීම් අතර කාලසීමාව තුළ ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථාවේ 121 වැනි වගන්තිය මගින් ශ්‍රේෂ්ඨාධිකරණයේ දී ප්‍රතිපාදනවල ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථානුකූලභාවය අභියෝගයට ලක් කිරීමට ශ්‍රී ලාංකික පුරවැසියෙකුට ඉඩ ලබා දී ඇත. කෙසේ වෙතත්, මෙය විසර්ජන පනත් කෙටුම්පතට නව ප්‍රතිපාදන යෝජනා ඇතුළත් කළ හැකි අවස්ථාවක් නොවන අතර, එය හුදෙක් පවතින ප්‍රතිපාදන තෛතික පදනමක් මත අභියෝගයට ලක් කිරීමට පමණක් ගත

b. සිවිල් සමාජ සංවිධානවලට ඔවුන්ගේ ප්‍රදේශවල පාර්ලිමේන්තු මන්ත්‍රීවරුන් සමඟ සම්බන්ධ විය හැක. කෙසේ වෙතත්, මෙලෙස අවිධිමත් අයුරින් මන්ත්‍රීවරුන් සමඟ සම්බන්ධ වීමේ යාන්ත්‍රණය මුළුමනින්ම ඔවුන්ගේ අභිමතය මත රඳා පවතින බැවින් එහි සඵලතාව දැඩි ලෙස ප්‍රශ්නකාරී වේ.

c. සිවිල් සමාජ සංවිධානවලට අයවැය යෝජනාවලට සංශෝධන ගෙන ඒමට මන්ත්‍රීවරුන් සමඟ සම්බන්ධ වීම සඳහා කාරක සභා අවස්ථාවේ විවාද මග පාදයි. පාර්ලිමේන්තු ස්ථාවර නියෝග 60-65 අනුව කාරක සභා අවස්ථාවේදී සිදු කළ හැකි වන්නේ සුළු සංශෝධන පමණි. එබැවින්, එම නිර්ණායකයට ගැලපෙන සංශෝධන පමණක් එහිදී කළ හැකි වනු ඇත.

අයවැය ක්‍රියාවට නැංවීම

ප්‍රදර්ශනය 4: ක්‍රියාවට නැංවීමේ අදියරේදී සිදු කෙරෙන කටයුතුවල සාරාංශය⁵

වගකිව යුතු පාර්ශ්වය: මුදල් අමාත්‍යාංශය, ජාතික අයවැය දෙපාර්තමේන්තුව (NBD), මුදල් වැය කරන නියෝජිතයන්, භාණ්ඩාගාර මෙහෙයුම් දෙපාර්තමේන්තුව (TOD)

සිවිල් සමාජ සංවිධානවල සහභාගිත්වය: මෙම අදියරේදී සිවිල් සමාජ සංවිධානවලට රජය සමඟ සම්බන්ධ වීමට යාන්ත්‍රණයක් නොමැත.

කාලසීමාව: මූල්‍ය වර්ෂයේ ජනවාරි 1 - දෙසැම්බර් 31

අයවැය අධීක්ෂණය කිරීම

ප්‍රදර්ශනය 5: අධීක්ෂණ නියෝජිතයාගේ සහ ඔවුන්ගේ භූමිකාව පිළිබඳ සාරාංශය⁶

වගකිව යුතු පාර්ශ්වයන්: රජයේ විධායකය සහ ව්‍යවස්ථාදායකය.

සිවිල් සමාජ සංවිධානවල සහභාගිත්වය:

a. සිවිල් සමාජ සංවිධානවලට රාජ්‍ය ආයතනවල කටයුතු සම්බන්ධයෙන් ජාතික විගණන කාර්යාලය වෙත සෘජුවම ඉල්ලීමක් ඉදිරිපත් කළ හැක. මහජනතාවගේ යෝජනා, පෙත්සම් සහ පැමිණිලි සඳහා ජාතික විගණන කාර්යාලය විවෘතව පවතින අතර මහජනතාවගෙන් ලැබෙන අදහස් විශේෂ විමර්ශන අංශයක් මගින් පරීක්ෂා කරනු ලැබේ. තෙසේ වෙනත්, පැමිණිල්ලක් ගොනු කිරීමෙන් පසු එලෙස ගොනු කළ පුද්ගලයින් සමඟ ජාතික

විගණන කාර්යාලය සම්බන්ධ වන බව පැවසීමට ඇති සාක්ෂි අල්පය. පැමිණිලි සඳහා ආකෘති පත්‍රය මෙතැනින් ලබා ගත හැක: <https://www.auditorgeneral.gov.lk/web/index.php/en/complaint-submit-form>

b. අයවැය සහ වෙනත් රාජ්‍ය මූල්‍ය හා සම්බන්ධ කරුණු පිළිබඳ තොරතුරු, 2016 අංක 12 දරන තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිවාසිකම පිළිබඳ පනත යටතේ අදාළ රාජ්‍ය අධිකාරිය වෙත තොරතුරු දැනගැනීමේ ඉල්ලීමක් ගොනු කිරීමෙන් ඉල්ලා සිටිය හැක. තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිවාසිකම යනු සිවිල් සමාජ සංවිධාන උනන්දුවක් දක්වන අයවැය යෝජනා ක්‍රියාත්මක

කිරීම සම්බන්ධයෙන් පවතින ප්‍රගතිය නිරීක්ෂණය කිරීමේදී සිවිල් සමාජ සංවිධානවලට භාවිතා කළ හැකි ප්‍රයෝජනවත් මෙවලමකි. තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිවාසිකම යටතේ තොරතුරු ලබා ගැනීමේ ක්‍රියාවලිය පහත දක්වා ඇත.⁷ මෙම ක්‍රියාවලියෙහි සාරාංශයක් ප්‍රදර්ශනය 5 හි දක්වා ඇත.

පියවර 1: තොරතුරු දැනගැනීමේ ඉල්ලීම ගොනු කරනු ලබන රාජ්‍ය අධිකාරියේ තොරතුරු නිලධාරියා (IO) හඳුනා ගන්න. තොරතුරු නිලධාරීන් විසින් සියලුම තොරතුරු දැනගැනීමේ ඉල්ලීම් අධීක්ෂණය කරනු ලැබේ. පහත සබැඳියේ සෑම රාජ්‍ය අධිකාරියකම තොරතුරු නිලධාරීන් සම්බන්ධ කරගත හැකි තොරතුරු අඩංගු වේ: https://rti.gov.lk/images/pdf/2021/new_information_officer_full.pdf

වැදගත්: ඉහත සබැඳියේ ඇති තොරතුරු බොහෝ විට කල් ඉකුත් වූ ඒවා වීමට වැඩි ඉඩක් තිබෙන අතර, අදාළ රාජ්‍ය ආයතනයේ ප්‍රධාන ඇමතුම් මාර්ගය ඔස්සේ සම්බන්ධ වී තොරතුරු නිලධාරීන්ගේ විස්තර ලබාගන්නා ලෙස සිවිල් සමාජ සංවිධානවලට නිර්දේශ කෙරේ. ඇතැම් ආයතනවල නිල වෙබ් අඩවිවල මෙම විස්තර දක්වා ඇත. තොරතුරු නිලධාරීන් හඳුනාගැනීම සරල ක්‍රියාවලියක් නොවන අතර අදාළ ආයතනවලට ඇමතුම් ගණනාවක් ලබා දීමට අවශ්‍ය වනු ඇති බවත් ආයතනය තුළ එක් එක් අංශවලට ඇමතුම් මාරු වනු ඇති බවත් කරුණාවෙන් සලකන්න.

පියවර 2: තොරතුරු ලබා ගැනීමේ අයදුම් පත්‍රය සම්පූර්ණ කරන්න. මෙය භාෂා තුනෙන්ම <https://www.rti.gov.lk/rti-forms> හි දී ලබා ගත හැක.

වැදගත්: තොරතුරු ලබා ගැනීමේ අයදුම් පත්‍රය ගොනු කළ යුතු ආකාරය තීරණය කිරීමට එනම්, සාමාන්‍ය තැපෑල හරහා ද, ලියාපදිංචි තැපෑල හරහා ද, ආයතනය වෙත ගොස් එහිදී ගොනු කරන්නේ ද, නැතහොත් විද්‍යුත් තැපෑල් මාර්ගයෙන් සිදු කරන්නේ ද යන්න තීරණය කිරීම සඳහා සිවිල් සමාජ සංවිධාන තොරතුරු නිලධාරියා හමු වී අදාළ රාජ්‍ය ආයතනය වැඩි කැමැත්තක් දක්වන්නේ කිනම් ප්‍රකාරයටද යන්න දැන ගැනීම වැදගත් ය.

පියවර 3: තොරතුරු ලබා ගැනීමේ අයදුම් පත්‍රය ගොනු කළ පසු, තොරතුරු නිලධාරියා විසින් තොරතුරු ලබා ගැනීමේ ඉල්ලීම ලැබුණු බව පිළිගන්නා ලදුපතක් ලබා දෙනු ඇත. මෙම ලදුපත තොරතුරු ලබා ගැනීමේ ඉල්ලීම ගොනු කළ වහාම හෝ පිළිගැනීමේ ලිපියක් ආකාරයෙන් තැපෑල් මගින් ලැබීමට හෝ සැලැස්විය හැක.

පියවර 4: තොරතුරු නිලධාරියාට මේ සඳහා ප්‍රතිචාරයක් ලබා දීමට ඉල්ලීම ලැබ වැඩ කරන දින 14ක් ගත හැක.

පියවර 5: තොරතුරු ලබා දෙන්නේ ද නැද්ද යන්න පිළිබඳව රාජ්‍ය ආයතනය විසින් තීරණය කරනු ඇත. මෙම තීරණය 'තීරණ ලිපියක්' හරහා සිවිල් සමාජ සංවිධානය වෙත දැනුම් දෙනු ලැබේ. රාජ්‍ය ආයතනය තොරතුරු ලබා දීමට තීරණය කරන්නේ නම්, එසේ තොරතුරු ලබා දීමට එකඟ වූ දින සිට අමතර දින 14 ක් ඔවුන්ට ඒ සඳහා ලැබේ. තොරතුරු ලබාගැනීමේ ඉල්ලීම ප්‍රතික්ෂේප කරන්නේ නම්, තොරතුරු නිලධාරියා එම ප්‍රතික්ෂේප කිරීමට හේතු දැක්විය යුතු ය.

පියවර 6: සිවිල් සමාජ සංවිධානය එම තීරණය සම්බන්ධයෙන් සෑහීමකට පත් නොවන්නේ නම්, ඔවුන්ට එම තීරණය ලබා දුන් දින (තීරණ ලිපියේ සඳහන් දිනය) සිට දින 14 ක් ඇතුළත ඒ සඳහා නම් කරන ලද නිලධාරියා වෙත අභියාචනයක් ඉදිරිපත් කළ හැක. අභියාචන සඳහා ආකෘති පත්‍රය මෙතැනින් ලබා ගත හැක: https://www.rtiwatch.lk/wp-content/uploads/2017/09/RTI-10-Appeal_to_the_Designated_Officer.pdf.

වැදගත්: අභියාචනා විභාග කිරීම සඳහා නම් කරන ලද නිලධාරීන් සම්බන්ධ තොරතුරු: https://www.rti.gov.lk/images/pdf/2021/new_designation_officer_full.pdf වෙතින් ලබා ගත හැක. තොරතුරු නිලධාරීන් හඳුනාගැනීමේදී මෙන්ම මේ අවස්ථාවේදී ද සිවිල් සමාජ සංවිධානවලට, අදාළ රාජ්‍ය ආයතනය අමතා අභියාචනා විභාග කිරීම සඳහා නම් කරන ලද නිලධාරියාගේ සම්බන්ධතා තොරතුරු තහවුරු කර ගැනීම නිර්දේශ කෙරේ.

පියවර 7: අභියාචනා විභාග කිරීම සඳහා නම් කරන ලද නිලධාරියා අදාළ තොරතුරු ලබා නොදෙන්නේ නම්, එලෙස නම් කරන ලද නිලධාරියාගේ තීරණයෙන් මාස දෙකක් ඇතුළත සිවිල් සමාජ සංවිධානවලට තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිවාසිකම පිළිබඳ කොමිෂන් සභාවට අභියාචනා කළ හැක.

පියවර 8: සිවිල් සමාජ සංවිධානය කොමිසමේ තීරණය ගැන සෑහීමකට පත් නොවන්නේ නම්, කොමිසමේ තීරණයෙන් මාසයක් ඇතුළත අභියාචනාධිකරණයට අභියාචනා කළ හැක.

වැදගත්: තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිවාසිකම පිළිබඳ පනතේ මෙම කාලසීමාවන් දක්වා ඇති වුව ද, ප්‍රායෝගිකව එය සිදු කිරීමේදී නිශ්චිත කාල රාමු තුළ තොරතුරු ලබා ගැනීම සඳහා සතියකට දෙවරක් පමණ තොරතුරු නිලධාරියා සමඟ නිරන්තර පසු විපරම් සිදු කිරීම අත්‍යවශ්‍ය වේ. තොරතුරු දැනගැනීමේ ඉල්ලීම ගොනු කළ මොහොතේ සිට තොරතුරු ලැබෙන තෙක් මෙම පසු විපරම් සිදු කළ යුතුය.

ට්‍රාන්ස්පේරන්සි ඉන්ටර්නැෂනල් ශ්‍රී ලංකා ආයතනය විසින් පවත්වාගෙන යනු ලබන RTI Watch නම් වේදිකාව තුළින් තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිවාසිකම හරහා තොරතුරු ලබා

ගැනීමේ සමස්ත ක්‍රියාවලිය පිළිබඳව විස්තරයක් ලබා දේ. එම ක්‍රියාවලිය තුළ කළ යුතු සහ නොකළ යුතු දේ, තොරතුරු නිලධාරියාගේ අභියාචනා විභාග කිරීම සඳහා නම් කරන ලද නිලධාරියාගේ තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිය පිළිබඳ කොමිෂන් සභාවේ භූමිකාව මෙන්ම තොරතුරු නිකුත් කිරීම සඳහා රාජ්‍ය ආයතන විසින් අය කළ හැකි ගාස්තු පිළිබඳව විස්තර ද මීට ඇතුළත් වේ. මෙම වේදිකාවට <https://www.rtiwatch.lk/> හරහා පිවිසිය හැකිය.

ප්‍රදර්ශනය 5 හි සපයා ඇති තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිය යටතේ තොරතුරු ලබා ගන්නා ක්‍රියාවලියේ වඩාත් සවිස්තරාත්මක

සාරාංශයක් සඳහා කරුණාකර RTI Watch හි පළ කර ඇති ග්‍රැෆික් සටහන වෙත ප්‍රවේශ වන්න: <https://www.rtiwatch.lk/processimageeng/>

අයවැය යෝජනාවල ප්‍රගතිය ඇගයීමට තොරතුරු දැනගැනීමේ ඉල්ලීම් භාවිතා කිරීම පිළිබඳ උදාහරණයක් Publicfinance.lk හි අයවැය පොරොන්දු බැෂ්බෝඩයෙහි දැකිය හැක.⁵ ක්‍රියාත්මක කිරීමේ අදියර තුළ ප්‍රධාන අයවැය යෝජනා ක්‍රියාත්මක කිරීමේදී අත් කර ගෙන ඇති ප්‍රගතිය මෙම බැෂ්බෝඩය මගින් නිරීක්ෂණය කරනු ලැබේ.

ප්‍රදර්ශනය 5: අධීක්ෂණ නියෝජිතයාගේ සහ ඔවුන්ගේ භූමිකාව පිළිබඳ සාරාංශය

C. අයවැය යෝජනාවල මූල්‍ය ප්‍රගතිය සහ එක් එක් යෝජනා ක්‍රියාත්මක කිරීම සඳහා වගකිව යුතු රාජ්‍ය අධිකාරීන් පිළිබඳ තොරතුරු ලබා ගැනීම සඳහා ජාතික අයවැය දෙපාර්තමේන්තුව

වෙත තොරතුරු දැනගැනීමේ ඉල්ලීම් ගොනු කළ හැක. මෙමගින් සිවිල් සමාජ සංවිධානවලට ඔවුන් උනන්දුවක් දක්වන යෝජනා ක්‍රියාත්මක කරන රාජ්‍ය ආයතන(ය) හඳුනා ගැනීමට සහය ලැබේ.

යම් නිශ්චිත යෝජනා පිළිබඳ වැඩිදුර තොරතුරු දැනගැනීම සඳහා, අදාළ රාජ්‍ය ආයතනය වෙත තොරතුරු දැනගැනීමේ ඉල්ලීම් ගොනු කළ හැක.⁹

d. ව්‍යාපෘති කළමනාකරණ හා අධීක්ෂණ දෙපාර්තමේන්තුව (DPMM) විශාල සහ මහා පරිමාණ ව්‍යාපෘතිවල කාර්ය සාධනය පිළිබඳ කාර්තුමය වාර්තා ප්‍රකාශයට පත් කරයි. ඔවුන්ගේ කාර්තුමය වාර්තා, සිවිල් සමාජ සංවිධාන උනන්දුවක් දක්වන ව්‍යාපෘතිවල ප්‍රගතිය, විශේෂයෙන් භෞතික ප්‍රගතිය සම්බන්ධයෙන් දැනගැනීමට භාවිතා කළ හැක.¹⁰

e. රජයේ මුදල් පිළිබඳ කාරක සභාව (COPF) යනු අයවැය ක්‍රියාවලිය අධීක්ෂණය කිරීමේ වගකීම සහිත ප්‍රධාන පාර්ලිමේන්තු කාරක සභාවයි. අයවැය කටයුතුවලදී රජයේ ව්‍යවස්ථාදායකය සම්බන්ධ කර ගැනීමට අපේක්ෂා කරන සිවිල් සමාජ සංවිධාන සඳහා රජයේ මුදල් පිළිබඳ කාරක සභාව සුදුසු ආරම්භයකි. අයවැය ක්‍රියාත්මක කිරීම සහ අධීක්ෂණය ආශ්‍රිත ගැටළු සම්බන්ධයෙන් කාරක සභාව සම්බන්ධ කරගත හැක. එමෙන්ම, පහත සඳහන් ප්‍රධාන වාර්තා දෙක සහ අතුරු වාර්තා වරින් වර ඉදිරිපත් කිරීමට කාරක සභාවට නියම කර ඇත.

- පළමු වාර්තාව: මෙම වාර්තාව මගින් අයවැය ඇස්තමේන්තු විශ්ලේෂණය කෙරේ. වියදම් සහ ආදායම් ප්‍රතිපාදන රජයේ ප්‍රතිපත්තිවලට අනුකූල දයන්න විශ්ලේෂණය කිරීම ද ඊට ඇතුළත් වේ. විසර්ජන පනත් කෙටුම්පත පළමු කියවීමෙන් පසුව මෙම වාර්තාව ප්‍රකාශයට පත් කෙරේ.
- දෙවන වාර්තාව: අයවැය ඇස්තමේන්තු සැකසීමේ පදනම ලෙස භාවිතා කරන රාජ්‍ය මූල්‍ය, මූල්‍ය සහ ආර්ථික උපකල්පන පිළිබඳ විශ්ලේෂණ මෙම වාර්තාවේ අඩංගු වේ. විසර්ජන පනත් කෙටුම්පත දෙවන වර කියවීමෙන් පසුව මෙම වාර්තාව ප්‍රකාශයට පත් කෙරේ.

මෙම වාර්තා පහත සබැඳියෙන් ලබා ගත හැක: <https://parliament.lk/en/business-of-parliament/committees/committee-reports>. කාරක සභාව විසින් විවිධ වර්ෂවල පළ කරන ලද වාර්තා ලබා ගැනීම සඳහා මෙම වෙබ් අඩවියෙහි ඇති තේරීම් මෙවලම භාවිතා කළ හැක.

f. මීට අමතරව, වෙර්ටේ රිසර්ච් ආයතනය ද අයවැය සම්බන්ධව ස්වාධීන වාර්තා දෙකක් පළ කරයි. එම වාර්තා දෙක මගින් රජයේ මුදල් පිළිබඳ කාරක සභා වාර්තා දෙකෙහි විශ්ලේෂණය කර ඇති ගැටළු විශ්ලේෂණය කෙරේ. එම වාර්තා මෙතැනින් ලබා ගත හැක: <https://www.veriteresearch.org/publications/>.

g. මීට අමතරව තවත් පාර්ලිමේන්තු කාරක සභා දෙකක් ද තිබේ. ඒවා නම්, රාජ්‍ය ආයතනවල මූල්‍ය විනය පරීක්ෂා කර, පරීක්ෂා කරන ලද ගිණුම්, අයවැය සහ ඇස්තමේන්තු, මූල්‍ය ක්‍රියා පටිපාටි, කාර්ය සාධනය සහ කළමනාකරණ පිළිවෙත් පිළිබඳව පාර්ලිමේන්තුවට වාර්තා කරන රජයේ ගිණුම් පිළිබඳ කාරක සභාව (කෝපා, COPA) සහ පොදු ව්‍යාපාර පිළිබඳ කාරක සභාව (කෝප්, COPE) යි.¹¹

h. කෝප් කමිටුව සියලුම රාජ්‍ය සංස්ථා, රජය සතු ව්‍යවසායන්, භාර අරමුදල් සහ විශේෂ ව්‍යවස්ථාපිත අරමුදල් අධීක්ෂණය කරයි.¹² කෝපා කමිටුව අමාත්‍යාංශ, දෙපාර්තමේන්තු, පළාත් සභා සහ පළාත් පාලන ආයතන අධීක්ෂණය කරයි.¹⁵ එම කමිටු වාර්තා මෙතැනින් ලබාගත හැක <https://parliament.lk/en/business-of-parliament/committees/committee-reports>. එක් එක් කාරක සභාවන් විසින් විවිධ වර්ෂවල පළ කරන ලද වාර්තා ලබා ගැනීමට වෙබ් අඩවියේ ඒ සඳහා ඇති තේරීම් මෙවලම භාවිතා කළ හැක.

රාජ්‍ය මූල්‍යය පාලනය කරන ව්‍යවස්ථාදායී රාමුව

ශ්‍රී ලංකාවේ රාජ්‍ය මූල්‍ය කටයුතු පාලනය කරන නීති සහ රෙගුලාසි කිහිපයක් තිබේ. මෙම කොටස මගින් ශ්‍රී ලංකාවේ රාජ්‍ය මූල්‍යය පාලනය කරන ප්‍රධාන නීති සහ රෙගුලාසි කිහිපයක් කෙටියෙන් සාකච්ඡා කෙරෙන අතර ශ්‍රී ලංකාවේ රාජ්‍ය මූල්‍ය කටයුතු පාලනය කරන නීතිමය රාමුව පිළිබඳ සාරාංශයක් ද සපයයි.

A. ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථාව

ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථාවේ XVII පරිච්ඡේදය (මූල්‍යය) ශ්‍රී ලංකාවේ රාජ්‍ය මූල්‍යය සඳහා වන නෛතික රාමුව පුළුල් ලෙස දක්වා ඇත. ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථාවෙන් පිළිගත් නෛතික රාමුව මගින් රාජ්‍ය මූල්‍යය සම්බන්ධයෙන් ප්‍රධාන අංශ හතරක් ආවරණය කෙරේ: i) රාජ්‍ය මූල්‍යය පිළිබඳ සමස්ත පාලනය; ii) ඒකාබද්ධ අරමුදල ගොඩනැගීම; iii) ඒකාබද්ධ අරමුදලෙන් මුදල් ආපසු ගැනීම; සහ iv) විගණකාධිපති සහ විගණන සේවා කොමිෂන් සභාව.

මේ අතුරින් පළමුවැන්න, එනම්, රාජ්‍ය මූල්‍යය පිළිබඳ සම්පූර්ණ පාලනයට අදාළ කරුණ ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථාවේ 148 වන ව්‍යවස්ථාව හා සම්බන්ධ වේ. ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථාවේ 148 වැනි ව්‍යවස්ථාවේ සඳහන් වන්නේ 'රාජ්‍ය මූල්‍යය පිළිබඳ සම්පූර්ණ පාලනය පාර්ලිමේන්තුව සතු' බවයි. ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථාවේ 148 වැනි වගන්තිය අර්ථකථනය කිරීමේදී ශ්‍රේෂ්ඨාධිකරණය විසින් රාජ්‍ය මූල්‍යය පිළිබඳ 'සම්පූර්ණ පාලනය' යන්නට සංරචක තුනක් ඇතුළත් කර ඇත: i) මූල්‍ය ප්‍රභවයන් පාලනය කිරීම (එනම් බදු, අයබදු, වරිපනම් වැනි දෑ පැනවීම සහ ජනරජය සඳහා ණය ලබා ගැනීම); ii) රජයේ දෙපාර්තමේන්තු සහ ආයතන වෙත මහජන මුදල් වෙන් කිරීම, පාලනය කිරීම සහ වියදම් සඳහා සීමාවන් පැනවීම; සහ iii) රාජ්‍ය මූල්‍ය කාර්ය සාධනය පිළිබඳව නිසි උද්යෝගයෙන් ක්‍රියා කිරීම සඳහා විගණනය සහ සංවරණ කටයුතු පාලනය කිරීම.¹⁴ පාර්ලිමේන්තුව විසින් රාජ්‍ය මූල්‍ය පාලනය පිළිබඳ භාරකාරත්වය දරනුයේ මහජනතාව වෙනුවෙන් බවත්, ඒ හේතුවෙන් රාජ්‍ය මූල්‍ය පාලනය ක්‍රියාත්මක කරන ආකාරය පිළිබඳව ජනතාව දැනුවත් කළ යුතු බවත් ශ්‍රේෂ්ඨාධිකරණය ප්‍රකාශ කර ඇත.¹⁵

මේ අනුව, කිසියම් රටක රාජ්‍ය මූල්‍යය හා මූල්‍ය පාලනය එම රටේ පරමාධිපත්‍යය, එනම් පාර්ලිමේන්තුව විසින් ප්‍රජාතන්ත්‍රවාදීව නියෝජනය කරන ජනතාව සතිය යන මූලධර්මය මත 148 වැනි ව්‍යවස්ථාව පදනම් වී ඇත. ඒ අනුව, රාජ්‍ය මූල්‍යය පිළිබඳ පාර්ලිමේන්තුවේ පාලනය අඩු කරන හෝ ඉවත් කරන ඕනෑම යෝජනා නීතියක් (කෙටුම්පතක්) හෝ රෙගුලාසියක් (උදාහරණයක් ලෙස, රාජ්‍ය මූල්‍ය කටයුතු සම්බන්ධයෙන් රාජ්‍ය මූල්‍ය නීති සම්මත කිරීමට සහ බදු පැනවීමට හෝ ඒ සම්බන්ධයෙන් අනුබද්ධ නීති රීති අනුමත කිරීමට ඇති බලය) ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථාවේ 148 වැනි ව්‍යවස්ථාවට පටහැනි වේ.

ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථාවේ සඳහන් වන දෙවැනි කරුණ වන්නේ ඒකාබද්ධ අරමුදලක් ගොඩනැගීමයි. 'නියමිත කාර්යය සඳහා නීතියෙන් වෙන් කරනු නොලැබූවා වූ' රාජ්‍යය සතු සියලුම බදු, වරිපනම්, තීරුබදු සහ අනෙකුත් සියලුම ආදායම්වල එකතුවෙන් ඒකාබද්ධ අරමුදල් පිහිටුවිය යුතු බවත් එම ආදායම් ඒකාබද්ධ අරමුදලට ගෙවිය යුතු බවත් ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථාවේ 149 වැනි ව්‍යවස්ථාවෙහි සඳහන් වේ. රාජ්‍ය ණය අරමුදලේ පොලිය ද, නිදන් අරමුදලට ගෙවන මුදල් ද පාර්ලිමේන්තුව විසින් නිශ්චය කරනු ලබන අනෙකුත් වියදම් ද ඇතුළුව රජය විසින් දරනු ලබන පිරිවැය ඒකාබද්ධ අරමුදලට වැය බරක් කරනු ලැබේ.

ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථාවේ දක්වා ඇති රාජ්‍ය මූල්‍ය පිළිබඳ තුන්වන අංගය වන්නේ ඒකාබද්ධ අරමුදලෙන් මුදල් ආපසු ගැනීම සහ එහි භාවිතයයි. ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථාවේ 150(1) ව්‍යවස්ථාව මගින් දක්වන පරිදි ඒකාබද්ධ අරමුදලින් මුදල් ආපසු ලබාගත හැක්කේ යම් මුදල් වර්ෂයක් තුළ නිශ්චිත පොදු කටයුත්තක් වෙනුවෙන් නිශ්චිත මුදලක් සඳහා මුදල් අමාත්‍යවරයා විසින් නිකුත් කරන ලද බලපත්‍රයක් ඇතොත් පමණි. බලපත්‍රයක් නිකුත් කිරීමට යම්

නීතියකින් අවසර දී ඇත්නම් හෝ බලපත්‍රයක් නිකුත් කිරීමට අවසර දෙන යෝජනාවක් පාර්ලිමේන්තුව විසින් සම්මත කර ඇත්නම් හෝ පමණක් මුදල් අමාත්‍යවරයාට බලපත්‍රයක් නිකුත් කළ හැක.¹⁶ එපමණක් නොව, බද්දක් හඳුන්වා දීමට හෝ ඉවත් කිරීමටත් බද්දක් වැඩි කිරීමට හෝ අඩු කිරීමටත් මෙන්ම ඒකාබද්ධ අරමුදලේ මුදල් බැහැර කිරීමට උත්සාහ දරන සෑම පනත් කෙටුම්පතක් හෝ යෝජනාවක්ම අමාත්‍යවරයාගේ විසින් පාර්ලිමේන්තුවට ඉදිරිපත් කළ යුතු අතර, එම පනත් කෙටුම්පත හෝ යෝජනාව කැබිනට් මණ්ඩලය විසින් අනුමත කළ යුතුය.¹⁷ කෙසේ වෙතත්, ප්‍රතිපාදන සපයා නොමැති 'අනපේක්ෂිත හදිසි විසඳුමකදී' පාර්ලිමේන්තුවට එවැනි අවස්ථාවන්ට මුහුණ දීම සඳහා අවිනිශ්චිත අවස්ථා අරමුදල් පිහිටුවිය හැක. මුදල් අමාත්‍යවරයාට එවැනි විසඳුම් සඳහා ඇති අවශ්‍යතාව පිළිබඳව සෑහීමකට පත්විය හැකි නම් සහ එම විසඳුම් පියවා ගැනීමට වෙනත් ප්‍රතිපාදන නොමැති නම්, ජනාධිපතිවරයාගේ අනුමැතිය ඇතිව, අවිනිශ්චිත අවස්ථා අරමුදලෙන් අත්තිකාරමක් ඉල්ලා සිටිය හැක.¹⁸ එවැනි සෑම අත්තිකාරමකටම පසුව, එකී අත්තිකාරම වෙනුවෙන් පරිපූරක ඇස්තමේන්තුවක් හැකි ඉක්මණින් පාර්ලිමේන්තුවට ඉදිරිපත් කළ යුතුය.¹⁹

ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථාවේ දක්වා ඇති රාජ්‍ය මූල්‍ය පිළිබඳ අවසන් අංගය වන්නේ රාජ්‍ය මූල්‍ය විගණනය කිරීමයි. 153 වැනි වගන්තිය මගින් විගණකාධිපති කාර්යාලය ස්ථාපිත කෙරෙන අතර 154 වැනි වගන්තිය විගණකාධිපතිවරයාගේ කාර්යභාරය දක්වා ඇත. සමස්තයක් වශයෙන්, විගණකාධිපතිවරයාට සියලුම රජයේ දෙපාර්තමේන්තු, ජනාධිපති ලේකම්වරුන්ගේ කාර්යාල, අග්‍රාමාත්‍ය ලේකම්වරුන්ගේ කාර්යාල, අමාත්‍ය මණ්ඩල ලේකම්වරුන්ගේ කාර්යාල, ස්වාධීන කොමිෂන් සභා/කොමසාරිස්වරුන්, පළාත් පාලන ආයතන, රාජ්‍ය සංස්ථා සහ කොටස් වලින් 50% කට වඩා රජය සතු ඕනෑම ව්‍යාපාරයක් හෝ රාජ්‍ය සංස්ථාවක් විගණනය කිරීමට බලය ඇත.²⁰

B. විසර්ජන පනත ('අයවැය')

පොදු ව්‍යවහාරයේදී 'අයවැය' ලෙස හඳුන්වනු ලබන්නේ විසර්ජන පනතයි. විසර්ජන පනත යනු එහි විධිමත් නාමය වන අතර එය ඉදිරි මූල්‍ය වර්ෂය සඳහා රාජ්‍ය මූල්‍ය හා මූල්‍ය ප්‍රතිපත්ති සම්පාදනය කරන නීතිය වේ. සෑම වසරකම, පාර්ලිමේන්තුව විසින් විසර්ජන පනතක් සම්මත කර ගන්නා අතර, එමගින් යෝජිත ආදායම් උත්පාදනය කිරීම සහ දැරීමට නියමිත වියදම් සඳහා මුදල් යෙදවීම අනුමත කෙරේ.²¹ සෑම විසර්ජන පනතකම එහි සාමාන්‍ය අරමුණ ඉස්මතු කරන සම්මත පූර්විකාවක් ඇත. එනම්, 'අදාළ මුදල් වර්ෂයේ සේවා වියදම් සඳහා විධිවිධාන සැලසීම සඳහා ද; ඒ සේවා කාර්යය සඳහා ශ්‍රී ලංකාව තුළ හෝ ඉන් බැහැර හෝ ණය ලබා ගැනීමට බලය දීම සඳහා ද; ඒ මුදල් වර්ෂය තුළ ආණ්ඩුවේ ඇතැම් කටයුතු වෙනුවෙන් මූල්‍ය ප්‍රතිපාදන සැපයීම සඳහා ද; එම කටයුතු වෙනුවෙන් ඒ මුදල් වර්ෂය තුළ වියදම් සඳහා අවශ්‍ය වන මුදල් ඒකාබද්ධ අරමුදලින් හෝ ආණ්ඩුවේ හෝ ආණ්ඩුවට සුදුස්සක් කළ හැකි වෙනත් යම් අරමුදලකින් හෝ මුදල්වලින් හෝ අත්තිකාරම් වශයෙන් ගෙවීමට ඉඩ සැලසීම සඳහා ද; ඒකාබද්ධ අරමුදලට ඒ මුදල් ආපසු ගෙවීමට විධිවිධාන සැලසීම සහ ඉහත කී කාරණා හා සම්බන්ධ හෝ එයට අනුෂංගික කාරණා සම්බන්ධයෙන් විධිවිධාන සැලසීම සඳහා ද වූ පනතකි.' යම් වර්ෂයක් සඳහා වන විසර්ජන පනත් කෙටුම්පතක් පාර්ලිමේන්තුව විසින් ප්‍රතික්ෂේප

කළහොත් අමාත්‍ය මණ්ඩලය විසුරුවා හැරිය යුතු අතර එමගින් රටේ පාලනයට විසර්ජන පනතේ ඇති වැදගත්කම පැහැදිලි වේ.²²

යම් වර්ෂයක් සඳහා වන විසර්ජන පනත් කෙටුම්පත කෙටුම්පත් කිරීම ආරම්භ වන්නේ සියලු රාජ්‍ය දෙපාර්තමේන්තු සහ නියෝජිතායතනවලට ඊළඟ වසර සඳහා ආදායම් සහ වියදම් ඇස්තමේන්තු ඉදිරිපත් කරන ලෙස ඉල්ලා සිටිමින් මුදල් අමාත්‍යාංශය විසින් චක්‍රලේඛයක් (අයවැය කැඳවීමක්) නිකුත් කිරීමත් සමගයි.²³ රජයේ දෙපාර්තමේන්තු සහ ආයතනවල අදාළ රේඛීය අමාත්‍යාංශ මෙම ඇස්තමේන්තු එකතු කර මුදල් අමාත්‍යාංශයට ඉදිරිපත් කරයි.²⁴ මුදල් අමාත්‍යාංශය සහ අදාළ රේඛීය අමාත්‍යාංශ අතර අදහස් හුවමාරු කරගැනීම මත පදනම්ව, මුදල් අමාත්‍යවරයා විසින් මෙම අවසන් ඇස්තමේන්තු අනුමැතිය සඳහා අමාත්‍ය මණ්ඩලය වෙත ඉදිරිපත් කරයි.²⁵ අමාත්‍ය මණ්ඩල අනුමැතිය ලැබුණු පසු එම ඇස්තමේන්තු පනත් කෙටුම්පතක් ලෙස සකසා නීතිගත කිරීම සඳහා පාර්ලිමේන්තුවට ඉදිරිපත් කරනු ලැබේ.²⁶

විසර්ජන පනත් කෙටුම්පත සම්මත කළ යුතු නිශ්චිත දිනයක් නොමැත. නමුත් සාමාන්‍යයෙන් ඔක්තෝබර් සහ නොවැම්බර් මාසවලදී විසර්ජන පනත් කෙටුම්පත පාර්ලිමේන්තුවට ඉදිරිපත් කරනු ලැබේ. අයවැය කැඳවීම් සහ ඇස්තමේන්තු සකසා අවසන් කිරීම සාමාන්‍යයෙන් යම් වර්ෂයක ඔක්තෝබර් මාසයට පෙර සිදු කරනු ලැබේ. මේ අනුව, ඉදිරි වසර සඳහා අයවැය සම්බන්ධයෙන් අදහස් දැක්වීමට කැමති පාර්ලිමේන්තුවේ මෙම කාල රාමුව පිළිබඳව දැනුවත් වී සිටිය යුතුය.

ලංකාවේ වෙනත් ඕනෑම නීතියක් සම්මත කර ගන්නා ආකාරයටම විසර්ජන පනත සම්මත කරනු ලැබේ. පාර්ලිමේන්තුවේ ස්ථාවර නියෝග යටතේ, පනත් කෙටුම්පත නීතියක් ලෙස සම්මත කළ යුතු ද යන්න පිළිබඳව මන්ත්‍රීවරු ඡන්දය ප්‍රකාශ කිරීමට පෙර සෑම පනත් කෙටුම්පතක්ම පාර්ලිමේන්තුව තුළ තෙවරක් කියවිය යුතුය.²⁷ මුදල් අමාත්‍යවරයා සම්ප්‍රදායිකව පාර්ලිමේන්තුවේදී 'අයවැය කතාව' සිදු කරනු ලබන්නේ මෙම කියවීම් තුනෙන් දෙවැන්නෙනි.²⁸ විසර්ජන පනත් කෙටුම්පත දෙවන වර කියවීමෙන් පසු විවාද සඳහා උපරිම දින හතක් සහ තුන්වන වර කියවීමේ/කමිටු අදියර සම්පූර්ණ කිරීමට උපරිම දින 22ක් වශයෙන් විසර්ජන පනත සම්මත කිරීමට අදාළ විශේෂ කාල රාමු පාර්ලිමේන්තුවේ ස්ථාවර නියෝග මගින් නියම කර ඇත.²⁹ ශ්‍රී ලංකා පාර්ලිමේන්තුව විසින් සම්මත කර ගනු ලබන සම්මත විසර්ජන පනතක උපලේඛන තුනක් අඩංගු වේ: පළමු උපලේඛනයේ සාමාන්‍ය ප්‍රාග්ධනය සහ පුනරාවර්තන ගෙවීම්/වියදම් දක්වා ඇති අතර, ඒකාබද්ධ අරමුදලින් අයකර ගත යුතු වන නීත්‍යානුකූල අනුමැතිය ලැබූ රාජ්‍ය වියදම් වන 'අත්තිකාරම් ගිණුම්' දෙවන උපලේඛනයෙහි අඩංගු වේ. තුන්වන උපලේඛනය මගින් රජයේ 'අත්තිකාරම් ගිණුම්' ක්‍රියාකාරකම් සඳහා පනවා ඇති ඉහළ සීමාවන් දක්වා ඇත.³⁰

මැතිවරණයක් පැවැත්වීම වෙනුවෙන් පාර්ලිමේන්තුව විසුරුවා හරින ලද අවස්ථාවක් හෝ අහිතව පාර්ලිමේන්තුවක් තේරී පත්ව ඇති අවස්ථාවක් හෝ වැනි සංක්‍රාන්ති කාලයකදී විසර්ජන පනත් කෙටුම්පතක් සකස් කිරීමට පාර්ලිමේන්තුවට කාලය නොමැති වීම විසර්ජන පනතක් වාර්ෂිකව සම්මත කිරීම සඳහා ඇති එකම ව්‍යතිරේකය වේ.³¹ එවැනි අවස්ථාවලදී, සමාජයේ ක්‍රියාකාරිත්වයට සහ ක්‍රියාත්මක වන ව්‍යාපෘති සඳහා අත්‍යවශ්‍ය

වන සේවාවන් සැපයීම සඳහා පමණක් අවශ්‍ය මුදල් ලබා දීම සඳහා මහජන මුදල් මුදා හැරීමට පාර්ලිමේන්තු අනුමැතිය ලබා දෙන 'අතුරු සම්මත ගිණුමක්' පාර්ලිමේන්තුව විසින් සම්මත කර ගනු ලැබේ.³² 'අතුරු සම්මත ගිණුමක්' සම්මත කිරීම ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථාව, ස්ථාවර නියෝග හෝ වෙනත් නීතියක් මගින් පාලනය නොවන අතර එය හුදෙක් පාර්ලිමේන්තු සම්මුතියක් පමණි.³³

විසර්ජන පනත මගින් සෑම වසරකම ජනවාරි 1 සිට දෙසැම්බර් 31 දක්වා කාලය සඳහා අනුමත වියදම් සහ එම වර්ෂය සඳහා රජයේ ණය ගැනීමේ උපරිම සීමාව දක්වා ඇත. කිසියම් වර්ෂයක් තුළ සිදු කරන ලද ක්‍රියාකාරකම් සඳහා එම වර්ෂය තුළ ගෙවීම් සිදු කරනු නොලබන ඕනෑම අවස්ථාවකදී, එම ගෙවීම් ඊළඟ වසරේ සිදු කිරීම සඳහා පාර්ලිමේන්තුවෙන් නැවත වතාවක් අනුමැතියක් ලබා ගත යුතුය. ණය ගැනීමේ මට්ටම නියමිත ණය ගැනීමේ සීමාවට වඩා වැඩි කිරීමට රජයට සිදුවුවහොත් ඒ වෙනුවෙන් විසර්ජන පනතේ ඇතුළත් ණය ගැනීමේ සීමාව සංශෝධනය කිරීම සඳහා පාර්ලිමේන්තු අනුමැතිය රජයට හිමිවිය යුතුය. සාමාන්‍යයෙන්, විසර්ජන පනත හරහා රජයට පාර්ලිමේන්තු අනුමැතියක් හිමි වී නොමැති, සැලසුම් කර නොමැති වියදම් දැරීමට රජයට සිදුවුවහොත් එම අමතර වියදම් අනුමත කරන පරිපූරක ඇස්තමේන්තුවක් අනුමත කරන ලෙස රජය පාර්ලිමේන්තුවෙන් ඉල්ලා සිටියි.

වත්මන් සහ පෙර විසර්ජන පනත් මෙන්ම සම්මත කර ඇති පරිපූරක ඇස්තමේන්තු පාර්ලිමේන්තුවේ නිල වෙබ් අඩවියට පිවිසි ලබා ගත හැක.

C. මුදල් රෙගුලාසි සංග්‍රහය, 1992

1992 මුදල් රෙගුලාසි සංග්‍රහය මගින් රාජ්‍ය අරමුදල් සම්බන්ධයෙන් කටයුතු කරන සහ ඊට අදාළ සියලුම ගනුදෙනුවලදී අනුගමනය කළ යුතු ක්‍රියා පටිපාටි, නීති රීති සහ ක්‍රියාවලීන් දක්වා ඇත. ³⁴ මුදල් රෙගුලාසි සංග්‍රහයේ පරමාර්ථය වන්නේ රාජ්‍යය සිය මූල්‍ය ගනුදෙනු "විධිමත් අන්දමින්" සිදු කරන්නේ ද යන වග සහතික කිරීමයි. මේ අනුව, රජය විසින් හෝ රජයේ දෙපාර්තමේන්තුවක් විසින් හෝ සිදු කෙරෙන සෑම මූල්‍ය ගනුදෙනුවක්ම මුදල් රෙගුලාසි සංග්‍රහයෙහි දක්වා ඇති ක්‍රියා පටිපාටි, නීති රීති සහ ක්‍රියාවලීන්ට අනුකූල විය යුතුය. මුදල් රෙගුලාසි සංග්‍රහය වෙනම පරිච්ඡේද 14 කින් සමන්විත වන අතර, එමගින් රාජ්‍ය මූල්‍ය පිළිබඳ නිශ්චිත අංශ 14 කට අදාළ වන නීති සහ ක්‍රියා පටිපාටි දක්වා තිබේ.

I පරිච්ඡේදය 'වියදම් සහ ආදායම් ඇස්තමේන්තු' පිළිබඳ කරුණු දක්වන අතර ප්‍රාග්ධන සහ පුනරාවර්තන වියදම්, නව ව්‍යාපෘති යෝජනා, අත්පත් කර ගැනීම්, ප්‍රදාන සහ සහනාධාර වැනි සාධක මත පදනම්ව යම් මූල්‍ය වර්ෂයක් සඳහා රජයේ වියදම් සහ ආදායම සඳහා ඇස්තමේන්තු සැලසුම් කළ යුතු ආකාරය සහ සම්මත කළ යුතු ආකාරය විස්තර කරයි. මෙම පරිච්ඡේදය මගින් වීරමොං පටිපාටිය (එක් මූල්‍ය ඒකකයකින් තවත් මූල්‍ය ඒකකයකට මුදල් මාරු කිරීම) සහ දැනටමත් පාර්ලිමේන්තුව විසින් අනුමත කර ඇති ඇස්තමේන්තුවලට වෙනස්කම් සිදුකිරීමේ ක්‍රියා පටිපාටීන් ද දක්වා ඇත. ³⁵ විශේෂයෙන්, මුදල් රෙගුලාසි අංක 65 මගින් පිළිගත් සහ නුසුදුසු වීරමොං පටිපාටි දක්වා ඇත. උදාහරණයක් ලෙස, වාර්ෂික වියදම් ඇස්තමේන්තු යටතේ දක්වා ඇති ඕනෑම ශීර්ෂයකට ඇතුළත් වැඩසටහනක් වෙනුවෙන් වෙන් කර ඇති,

වියදම් නොකරන ලද හෝ වියදම් නොවීමට ඉඩ ඇති ප්‍රතිපාදන එම ශීර්ෂය යටතේම පවතින වෙනත් වැඩසහනක ප්‍රාග්ධන වියදම් ලෙස ගැනීම සඳහා මාරු කර යැවීම මෙන්ම යම් වැඩසටහනක් යටතේ පවතින එක් ව්‍යාපෘතියකට වෙන් කර ඇති ඉතිරි කිරීම් එම වැඩසටහන යටතේම පවතින වෙනත් ව්‍යාපෘතියක් වෙත මාරු කර යැවීම සුදුසු ක්‍රියාපටිපාටි ලෙස ගනු ලැබේ. එහෙත්, පහත ක්‍රියාපටිපාටි සිදු කිරීමට නුසුදුසු වීරමොං පටිපාටි ලෙස සැලකේ: එක් ශීර්ෂයක සිට තවත් ශීර්ෂයකට ඉතිරි කිරීම් මාරු කර යැවීම; ප්‍රාග්ධන වියදම් යටතේ පවතින ඉතිරි කිරීම් එම වැඩසටහනේම පුනරාවර්තන වියදම් සඳහා හෝ එම ශීර්ෂය යටතේ පවතින වෙනත් වැඩසටහනක් සඳහා හෝ මාරු කර යැවීම; විදේශ ආධාරවල ඉතිරි කිරීම් ඒකාබද්ධ අරමුදල වෙත මාරු කර යැවීම.

II පරිච්ඡේදය "වියදම්, ආපසු ගෙවීම්, කපා දැමීම් ආදිය සඳහා අධිකාරි බලය" ලෙස නම් කර ඇති අතර, ඒකාබද්ධ අරමුදලින් වියදම් පියවිය හැකි විවිධ ක්‍රම සහ රජය විසින් පාඩු වාර්තා කළ යුතු, අයකර ගත යුතු සහ ඒවාට පිළියම් යෙදිය යුතු ආකාරය පිළිබඳව දක්වයි. ³⁶ III පරිච්ඡේදය මගින් ගිණුම්කරණ සහ මූල්‍ය නිලධාරීන්ගේ භූමිකාව, කාර්යයන් සහ වගකීම් නිර්වචනය කිරීම මෙන්ම අභ්‍යන්තර විගණන සඳහා අවශ්‍යතා ප්‍රකාශ කිරීම මගින් 'මූල්‍ය කළමනාකරණය සහ වගවීම' සඳහා නීති රීති ගෙන හැර දක්වනු ලැබේ. ³⁷ IV පරිච්ඡේදය තුළින් 'ලැබීම්' පිළිබඳව විස්තර කෙරෙන අතර රජයේ දෙපාර්තමේන්තු/නියෝජිතයන් විසින් මුදල්, වෙක්පත් සහ අනෙකුත් මුදල් උපකරණ පිළිගෙන වාර්තා කළ යුතු ආකාරය සඳහන් කරයි. ³⁸ V වන පරිච්ඡේදය 'ගෙවීම්' ලෙස නම් කර ඇති අතර ගෙවීම් වවුචර නිකුත් කිරීම ද ඇතුළුව ගෙවීම් සකස් කිරීමේදී සහ අවසර දීමේදී අනුගමනය කළ යුතු සියලුම නීති ඊට ඇතුළත් වේ. ³⁹ VI පරිච්ඡේදය මගින් ඇතැම් මුදල් සහ ද්‍රව්‍ය සුරක්ෂිත කර ගබඩා කළ යුතු ආකාරය පිළිබඳ නීති ද ඇතුළුව, 'ආණ්ඩුවේ මුදල් ආදියට භාරකාරත්වය, අග්‍රිමය හා බැංකු ගිණුම' යන දේට අදාළ නීති රීති සපයයි. ⁴⁰ VII පරිච්ඡේදය තුළ

'ගණන් තැබීම' සම්බන්ධයෙන් විස්තර කෙරෙන අතර රජයේ දෙපාර්තමේන්තුවල පොත්පත් සහ ලේඛන පවත්වාගෙන යා යුතු ආකාරය සහ පොත් සහ ලේඛනවල ඇතුළත් දත්ත වෙනස් කිරීමේදී අනුගමනය කළ යුතු ක්‍රියා පටිපාටිය නියම කරයි. ⁴¹ VIII පරිච්ඡේදය මගින් 'අත්තිකාරම් ගිණුම්' ⁴² සම්බන්ධ නීති රීති නියම කරන අතර XI පරිච්ඡේදය 'කවචේරි ගිණුම්' (දිස්ත්‍රික් ලේකම්ගේ ගිණුම්) සම්බන්ධ නීති රීති නියම කරයි. ⁴³ X පරිච්ඡේදය මගින් 'අධිකරණවල ගිණුම්' පවත්වාගෙන යා යුතු ආකාරය දක්වා ඇත. ⁴⁴ XI පරිච්ඡේදය මගින් ලැබීම් සහ වියදම් ඇස්තමේන්තු ද ඇතුළුව 'විදේශ ආධාර' සම්බන්ධ ගනුදෙනු කළමනාකරණය කරන ආකාරය නියම කෙරේ. ⁴⁵ XII සහ XIII පරිච්ඡේද පිළිවෙලින් 'මුද්‍රණය සහ ප්‍රකාශනය' සහ සැපයුම් ප්‍රසම්පාදනය, ටෙන්ඩර් පටිපාටිය සහ වැඩ ක්‍රියාත්මක කිරීමට අදාළ මූල්‍ය කටයුතු පිළිබඳව විස්තර කරන අතර, XIV පරිච්ඡේදය 'විවිධ කරුණුවලට' අදාළ නීති රීති ගෙන දක්වයි. ⁴⁶

D. 2003 අංක 03 දරන රාජ්‍ය මූල්‍ය කළමනාකරණ (වගකීම) පනත

'රජයේ මූල්‍ය උපාය මාර්ගය වගකිව යුතු මූල්‍ය කළමනාකරණයේ මූලධර්ම මත පදනම් වී ඇති බව සහතික කිරීම' සහ 'මූල්‍ය ප්‍රතිපත්ති සහ කාර්ය සාධනය යන අංශ මහජන පරීක්ෂාවට ලක් කිරීමට

පහසුකම් සැලසීම' රාජ්‍ය මූල්‍ය කළමනාකරණ (වගකීම) පනතේ අරමුණ වේ.⁴⁷ මේ අනුව, රාජ්‍ය මූල්‍ය කළමනාකරණ (වගකීම) පනතට අරමුණු දෙකක් ඇත: i) යම් නිශ්චිත කාල රාමුවක් තුළ සාක්ෂාත් කරගත යුතු මූල්‍ය සීමාවන්/ඉලක්ක නියම කිරීම; සහ ii) රාජ්‍ය මූල්‍ය පිළිබඳ වාර්තාකරණය සඳහා වගකීම් පැනවීම සහ රාජ්‍ය මූල්‍ය කාර්ය සාධනයේ විනිවිදභාවය වැඩි දියුණු කිරීම.

පළමු සංරචකය සැලකූ විට, පනත මගින් රාජ්‍ය මූල්‍යයේ ප්‍රධාන අංශ තුනක් සඳහා සීමාවන්/ඉලක්ක දක්වා ඇත: i) අයවැය හිඟය; ii) රජයේ සමස්ත වගකීම්; සහ iii) රජයේ අසම්භාව්‍ය වගකීම්.

පළමුව, 2006 වසරේ සිට යම්කිසි මූල්‍ය වර්ෂයක් සඳහා අයවැය හිඟය දළ දේශීය නිෂ්පාදිතයෙන් 5% නොඉක්මවිය යුතු බව පනතේ නියම කරයි.⁴⁸ කෙසේ වෙතත්, 2006 න් පසු අයවැය හිඟය සෑම වසරකම දළ දේශීය නිෂ්පාදිතයෙන් 5% සීමාව ඉක්මවා ඇත.⁴⁹

දෙවනුව, මෙම පනත ආරම්භයේදී රජයේ සමස්ත වගකීම් සඳහා සීමාවන් නියම කරයි. 2006 වන විට රජයේ සමස්ත වගකීම් දළ දේශීය නිෂ්පාදිතයෙන් 85%කට සීමා කළ යුතු බව පනතේ මුලින් සඳහන් වූ අතර, 2013 වසර අවසන් වන විට වගකීම් දළ දේශීය නිෂ්පාදිතයෙන් 60% නොඉක්මවිය යුතු බව වැඩිදුරටත් සඳහන් කර ඇත.⁵⁰ කෙසේ වෙතත්, ප්‍රථමයෙන් නියම කරන ලද සීමාව සංශෝධනය කර 2020 අවසන් වන විට මෙම සීමාව දළ දේශීය නිෂ්පාදිතයෙන් 80% දක්වා වැඩි කරන ලදී.⁵¹ මෙම වෙනස සිදු කරනු ලැබුවේ පනත් සංශෝධනයක් මගිනි. නමුත් 2020 අවසන් වන විට 80% සීමාව සාක්ෂාත් කර ගැනීමට නොහැකි වූ බැවින්, 2021 දී නැවත වරක් පනත සංශෝධනය කරන ලද අතර, රජයේ සමස්ත වගකීම් දළ දේශීය නිෂ්පාදිතයෙන් 60% සීමාව වෙන ලඟා කර ගැනීම සඳහා නියම කරන ලද කාල රාමුව 2030 දක්වා දීර්ඝ කරන ලදී.⁵²

තෙවනුව, අසම්භාව්‍ය වගකීම්, එනම් වෙනත් සිදුවීමක ප්‍රතිඵලය මත පැන නගින වගකීම්වල සීමාවන්ට අදාළ කරුණු ද මෙම පනතෙහි ඇතුළත් වේ. යම් කිසි ණය මුදලක් මත නිකුත් කරන ලද ස්වෛරී ඇපකරයක් (මුල් ණයකරු ගෙවීම පැහැර හැරිය අවස්ථාවකදී වගකීම පියවීම සිදු කෙරෙන බවට රජයක් විසින් ලබා දෙන සහතිකය) මත ගෙවීම් කිරීමට සිදුවීම අසම්භාව්‍ය වගකීමකට උදාහරණයකි. අසම්භාව්‍ය වගකීම් සඳහා මුල් සීමාව දළ දේශීය නිෂ්පාදිතයෙන් 4.5% ලෙස නියම කර තිබිණ. එනම්, මෙම සීමාවෙන් ඔබ්බට අසම්භාව්‍ය වගකීම් දැරීම සම්බන්ධයෙන් රජය වළකා ඇත. කෙසේ වෙතත්, 2013, 2016 සහ 2021 දී පනතට කරන ලද සංශෝධන හරහා මෙම සීමාව පිළිවෙළින් 7%, 10% සහ 15% ලෙස සංශෝධනය කර ඇත.

'යම් මුදල් වර්ෂයක මුදල් ලැබීමවලට වඩා වියදම් වැඩි වන තත්ත්වයක් තාවකාලිකව ඇති වුවහොත් ඊට මුහුණ දීමට හැර' මහ බැංකුවෙන් මුදල් ණයට ගැනීම ද රාජ්‍ය මූල්‍ය කළමනාකරණ (වගකීම) පනත යටතේ රජයට තහනම් කර ඇති බව සැලකිය යුතු කරුණකි.⁵³

රාජ්‍ය මූල්‍ය කළමනාකරණ (වගකීම) පනතේ දෙවන අංගය වන්නේ මූල්‍ය වාර්තාකරණය සහ විනිවිදභාවයයි. රජයේ මූල්‍ය උපායමාර්ග ප්‍රකාශය මෙන්ම අයවැය ආර්ථික සහ රාජ්‍ය මූල්‍ය

තත්ත්වය පිළිබඳ වාර්තාවක් ප්‍රකාශයට පත් කිරීමට (විසර්ජන පනත් කෙටුම්පත දෙවන වර කියවීමේදී) මුදල් අමාත්‍යවරයාට පනත මගින් බැඳීම් පනවා ඇත. අයවැය ආර්ථික සහ රාජ්‍ය මූල්‍ය තත්ත්වය පිළිබඳ වාර්තාවේ සමස්ත අරමුණ වන්නේ රජයේ මූල්‍ය ක්‍රමෝපායට සාපේක්ෂව රජයේ මූල්‍ය කාර්ය සාධනය ඇගයීම සඳහා පදනමක් සැපයීමයි. මේ අනුව, 'එවැනි සෑම මුදල් වර්ෂයකටම අදාළව රජයේ මූල්‍ය තත්ත්වය සාධාරණ ලෙස පිළිබිඹු කිරීමට අවශ්‍ය විය හැකි' සියලු තොරතුරු මෙම වාර්තාවෙහි අඩංගු විය යුතුය. දළ දේශීය නිෂ්පාදිතය, ආදායම, වියදම්, රජයේ ණය ගැනීම්, රැකියා නියුක්තිය, අසම්භාව්‍ය වගකීම්වලට සම්බන්ධ අවදානම යන අංශ ආශ්‍රිත ඇස්තමේන්තු සහ, රජයේ වියදම් සම්බන්ධයෙන් රජයේ යෝජනා, සහ රාජ්‍ය මූල්‍ය කටයුතු සම්බන්ධයෙන් සිදු කෙරෙමින් පවතින සාකච්ඡා ද මෙම වාර්තාවට ඇතුළත් වේ.⁵⁴

මුදල් අමාත්‍යවරයා වසර මැද මූල්‍ය තත්ත්වය පිළිබඳ වාර්තාවක්, අවසන් අයවැය තත්ත්ව වාර්තාවක් සහ පූර්ව-මැතිවරණ අයවැය තත්ත්වය පිළිබඳ වාර්තාවක් ප්‍රකාශයට පත් කිරීම මෙම පනත මගින් අවශ්‍ය කෙරෙන අතර, ඊට සමගාමීව එම වාර්තාවන්හි අන්තර්ගතය ප්‍රවේශ විය හැකි සියලු තොරතුරු මත පදනම් වන බවත් මුදල් අමාත්‍යාංශයේ නිලධාරීන් සතු ඉහළම වෘත්තීය විනිශ්චය එමගින් පිළිබිඹු වන බවත් දක්වමින් සකසන වගකීම් ප්‍රකාශයන් ද ප්‍රකාශයට පත් කිරීම අවශ්‍ය කෙරේ.⁵⁵

කෙසේ වෙතත්, මෙම පනතේ ඇති ප්‍රධාන දුර්වලතාවක් වන්නේ එවැනි වාර්තා ප්‍රකාශයට පත් කිරීම බලාත්මක කිරීමට යාන්ත්‍රණයක් ඊට ඇතුළත් කර නොතිබීමයි. මේ අනුව, එවැනි වාර්තා ප්‍රකාශයට පත් නොකරන හෝ සාවද්‍ය/අසම්පූර්ණ තොරතුරු ඇතුළත් අවස්ථාවලදී පනත ක්‍රියාත්මක කිරීමට පැහැදිලි ක්‍රමවේදයක් නොමැත.

E. 2018 අංක 8 දරන සක්‍රීය වගකීම් කළමනාකරණ පනත

සක්‍රීය වගකීම් කළමනාකරණ පනත 2018 වසරේදී සම්මත කරන ලදී. ආර්ථික ගෙවීම් බැඳීම් සුරක්ෂිත කිරීම මගින් රාජ්‍ය ණය සහ මූල්‍ය අවශ්‍යතා වඩා හොඳින් කළමනාකරණය කිරීමට ශ්‍රී ලංකා රජය සවිබලගැන්වීම මෙම පනතේ මූලික අරමුණ විය.⁵⁶

පසුගිය වසර කිහිපය තුළ රාජ්‍ය ණය කළමනාකරණය වඩා වඩාත් අවශ්‍ය වූ බැවින්, අනාගත ණය වගකීම් (ඉදිරි වසරවල පැන නගින ප්‍රතිමූල්‍ය සහ පූර්ව-මූල්‍ය ණය වගකීම්) උදෙසා අරමුදල් රැස් කිරීමට ඉඩ සලසන නීතියක් අවශ්‍ය විය. රජයේ ණය ගැනීමේ ප්‍රතිපත්තිය සඳහන් කරන විසර්ජන පනත වැනි නීති මේ සඳහා යොදාගත නොහැකි වූයේ විසර්ජන පනත යම් නිශ්චිත මුදල් වර්ෂයකට පමණක් සීමා වන බැවිනි.⁵⁷ අනාගත ණය වගකීම් කළමනාකරණය හා සේවාකරණය කිරීම සඳහා අරමුදල් ණයට ගැනීමේ අවශ්‍යතාවයට විසඳුමක් ලෙස, සක්‍රීය වගකීම් කළමනාකරණ පනත සම්මත කර ගන්නා ලදී.

සක්‍රීය වගකීම් කළමනාකරණ පනත මගින් රාජ්‍ය ණය ප්‍රතිමූල්‍යකරණය හෝ පූර්ව මූල්‍යකරණය කළ හැක්කේ කෙසේ ද යන්න තීරණය කිරීමේ හැකියාව මුදල් අමාත්‍යවරයාට (අමාත්‍ය මණ්ඩලයේ අනුමැතිය ඇතිව) ලබා දෙයි.⁵⁸ මේ අනුව, i) ණයක්

ලෙස කොපමණ මුදලක් ලබා ගත යුතු ද; ii) එවැනි ණය මුදලක් ලබා ගත යුතු ආකාරය කවරේ ද ; සහ iii) එම ණය පියවන්නේ කෙසේ ද යන කරුණු පිළිබඳව අමාත්‍යවරයාට තීරණ ගත හැකි වනු ඇත.⁵⁹

කෙසේ වෙතත්, අනාගත ණය මුදලක් ප්‍රතිමූල්‍යකරණය කිරීමට හෝ පූර්ව මූල්‍යකරණය කිරීමට එවැනි ණය මුදලක් ලබා ගන්නා බව තීරණය කිරීමට අමාත්‍යවරයා සතු බලය සංවරණ දෙකකට යටත් වේ. පළමුව, අනාගත ණය වගකීම් සේවාකරණය කිරීම සඳහා මුදල් රැස් කිරීම පාර්ලිමේන්තුව විසින් යෝජනාවක් මගින් අනුමත කළ යුතුය.⁶⁰ දෙවනුව, අනාගත ණය වගකීම් සේවාකරණය කිරීම සඳහා යම් මුදල් වර්ෂයක් තුළ රැස්කර ගත හැකි මුළු මුදල පෙර වසර අවසන් වන විට පැවති මුළු හිඟ ණය ප්‍රමාණයෙන් 10% ඉක්මවිය නොහැක.⁶¹ මෙම පනත යටතේ ලබා ගන්නා සියලුම ණය පිළිබඳ තොරතුරු රාජ්‍ය මූල්‍ය කළමනාකරණ (වගකීම) පනත යටතේ පාර්ලිමේන්තුවට හෙළි කළ යුතුය.⁶² ඒ අනුව, ණය ලබා ගැනීම අනුමත කිරීම සහ එවැනි ණය අතිරික්ත නොවන බව සහතික කිරීම මගින් පාර්ලිමේන්තුව රාජ්‍ය මූල්‍ය පිළිබඳ සම්පූර්ණ පාලනය රඳවා ගනී.

F. 1869 අංක 17 දරන රේගු ආඥා පනත

ශ්‍රී ලංකාවේ ජාත්‍යන්තර දේශසීමා හරහා භාණ්ඩ ඇතුළුවීම සහ පිටවීම නියාමනය කිරීමේ නෛතික යාන්ත්‍රණය රේගු ආඥා පනත මගින් දක්වා ඇත. රේගු ආඥා පනත කොටස් 14 කින් සමන්විත සංකීර්ණ නීති සම්පාදනයකි. මෙම කොටස් 14 රේගු ආඥා පනත යටතේ ආවරණය වන පුළුල් අංශ තුනකට සම්බන්ධ වේ: i) රේගු දෙපාර්තමේන්තුවේ ආයතනික රාමුව සැකසීම; ii) රේගු බදු සහ බදු පැනවීම සඳහා විධිවිධාන සම්පාදනය කිරීම; සහ iii) ශ්‍රී ලංකාවට භාණ්ඩ ඇතුළුවීම සහ පිටවීම නියාමනය කිරීම.

රේගු දෙපාර්තමේන්තුව යනු රේගු ආදායම් එකතු කිරීම සහ නීති පරිපාලනය සඳහා වගකිව යුතු මූලික ආයතනයයි.⁶³ රේගු අධ්‍යක්ෂ ජනරාල් (DG) ට අතිරේක අධ්‍යක්ෂ ජනරාල්වරුන් පස් දෙනෙකුගේ සහය ලැබේ. ආඥා පනත මගින් අධ්‍යක්ෂ ජනරාල්ගේ රාජකාරි සහ කාර්යයන් දක්වා ඇත.

ආඥා පනත මගින් යම් භාණ්ඩයක් අයත් වන කාණ්ඩය අනුව එම භාණ්ඩය සඳහා රේගු බදු අය කිරීම සිදු කෙරේ. නිදසුනක් වශයෙන්, පාර්ලිමේන්තුව විසින් කලින් කලට තීරණය කරන පරිදි ශ්‍රී ලංකාවට ආනයනය කරන සහ අපනයනය කරන භාණ්ඩ සඳහා රේගු බදු අය කරනු ලැබේ.⁶⁴ ආඥා පනත යටතේ අය කෙරෙන රේගු බද්දට අමතරව, ජාතික ආර්ථිකයට හිතකර යැයි සලකන්නේ නම්, අමාත්‍යවරයාට ආනයනික භාණ්ඩ සඳහා රේගු බද්ද මත අධිභාරයක් අය කළ හැක.⁶⁵ බද්දේ අනුපාතය රේගු අධ්‍යක්ෂ ජනරාල්ට තීරණය කළ හැකි අතර, කිසිදු ව්‍යවස්ථාදායක සංශෝධනයක අවශ්‍යතාවක් නොමැතිව ගැසට් නිවේදනයක් ඔස්සේ මෙම සංශෝධන ක්‍රියාත්මක කළ හැක. මෙමගින් යම් නම්‍යශීලී බවක් සැලසෙන නමුදු, ඒ හේතුවෙන් ආනයන තීරබදු අනුපාත නිරන්තර වෙනස්වීමට ලක් විය හැකි අතර එමගින් වෙළඳ තන්ත්‍රයේ අවිනිශ්චිතතාවයක් ඇති විය හැක. මීට අමතරව, ශ්‍රී ලංකාවේ ඕනෑම වරායකට පැමිණෙන හෝ පිටවන සියලුම යාත්‍රා සහ කොළඹට ආනයනය කරන ලද හෝ අපනයනය කරන භාණ්ඩ මත ආඥා පනත විසින් බදු පනවනු ලබයි.⁶⁶ නිදහස් කිරීම

සඳහා අවසර දීමෙන් හෝ ඇතැම් භාණ්ඩ කහනම් කිරීමෙන්, එම ආඥා පනත මගින් ශ්‍රී ලංකාව තුළට භාණ්ඩ ඇතුළුවීම සහ පිටවීම නියාමනය කරනු ලබයි. නිදසුනක් වශයෙන්, ශ්‍රී ලංකාවේ ජනාධිපති⁶⁷ හෝ රාජ්‍ය තාන්ත්‍රික නිලධාරීන් හෝ නාවික හෝ හමුදා හෝ ගුවන් හමුදා නිලධාරියෙකු විසින් ඉදිරිපත් කරන ලද සහතිකයක් මත හෝ ආනයනය කර ඇති භාණ්ඩ මත පනවා ඇති රේගු බදු නිදහස් කෙරේ.⁶⁸ ආනයනය කිරීම තහනම් කර ඇති සහ සීමා කර ඇති භාණ්ඩ ද ආඥා පනතේ ලැයිස්තුගත කර ඇත.

භාණ්ඩ මත අය කරනු ලබන හෝ නිදහස් කරන ලද රේගු බද්දක් මතභේදාත්මක වූ විට ආඥා පනත මගින් ඒ සඳහා පිළියම් දක්වා ඇත. මෙහිදී ආනයනකරුට/ අපනයනකරුට අධ්‍යක්ෂ ජනරාල් වෙත අයදුම්පතක් ඉදිරිපත් කිරීමට හැකි වන අතර අධ්‍යක්ෂ ජනරාල් විසින් දින 90ක් ඇතුළත ඒ පිළිබඳ තීරණයක් ලබා දිය යුතු ය. අධ්‍යක්ෂ ජනරාල් විසින් දින 90 ක් ඇතුළත තීරණයක් ගැනීමට අපොහොසත් වුවහොත් හෝ ආනයනකරු / අපනයනකරු අධ්‍යක්ෂ ජනරාල්ගේ තීරණය සම්බන්ධයෙන් සෑහීමකට පත් නොවන්නේ නම් හෝ ආනයනකරු / අපනයනකරුට බදු අභියාචනා කොමිෂන් සභාවට අභියාචනයක් ඉදිරිපත් කළ හැක.⁶⁹

G. 2017 අංක 24 දරන දේශීය ආදායම් බදු පනත

දේශීය ආදායම් පනත යනු ශ්‍රී ලංකාවේ ආදායම් බදු අය කිරීම සහ එකතු කිරීම සඳහා බලය පවරන සහ නියාමනය කරන නීතියයි. ඒ අනුව, දේශීය ආදායම් පනත ශ්‍රී ලංකාවේ වැදගත්ම මූල්‍ය නීතිවලින් එකකි. දේශීය ආදායම් පනතට පුළුල් අරමුණු දෙකක් ඇත: i) ආදායම් බදු අය කිරීම සහ එකතු කිරීම සම්බන්ධයෙන් අදාළ වන නීති රීති සහ ප්‍රභවයන් නියම කිරීම; සහ ii) දේශීය ආදායම් දෙපාර්තමේන්තුවේ ආයතනික ව්‍යුහය සැකසීම.

දේශීය ආදායම් දෙපාර්තමේන්තුවේ ආයතනික ව්‍යුහය සැකසීම සැලකූ විට, පනතේ පරිපාලනය සඳහා දේශීය ආදායම් කොමසාරිස් ජනරාල් (CG) සහ ජ්‍යෙෂ්ඨ/නියෝජ්‍ය කොමසාරිස්වරු පත්කිරීමට පනත මගින් විධිවිධාන සලසා ඇත.⁷⁰ පනත මගින් දේශීය ආදායම් දිරිගැන්වීමේ අරමුදල ස්ථාපිත කර ඇති අතර කොමසාරිස් ජනරාල් හෝ කොමසාරිස් ජනරාල් විසින් විශේෂයෙන් බලය පවරන ලද ඕනෑම බදු නිලධාරියෙකු රෙගුලාසිවල දක්වා ඇති ක්‍රියා පටිපාටියට අනුව අරමුදල පරිපාලනය කරනු ඇත.⁷¹

මෙම පනත මගින් රැකියාව, ව්‍යාපාර, ආයෝජන සහ වෙනත් ප්‍රභවයන්ගෙන් පුද්ගලයෙකු ලබන ආදායමේ ලාභ මත බද්දක් පැනවේ. මෙම පනත මගින් බදු අනුපාතිකය, බදු රහිත සීමාව සහ පුද්ගලික ආදායම, ආයතනික ආදායම සහ විදේශ ප්‍රේෂණ, EPF/ETF වෙතින් ලබන ආදායම, පාරිතෝෂික සහ සේවයෙන් ඉවත් කිරීමේ අරමුදල් සඳහා ලබා දෙන බදු නිදහස් කිරීම් ගෙන දක්වන අතර රාජ්‍ය නොවන සහ පුණ්‍ය ආයතනවල ආදායමට අදාළ බදු ක්‍රම සැකසීම ද සිදු කෙරේ. මෙම බදු අනුපාත කිසියම් අයුරකින් වෙනස් කිරීමේදී එය නීති සම්පාදනයේ වෙනසක් හරහා සිදු කළ යුතුය.

H. 1912 අංක 8 දරන සුරාබදු ආඥා පනත

1912 දී හඳුන්වා දුන් සුරාබදු ආඥා පනත යනු මත්පැන් සහ මත් ද්‍රව්‍ය (බදු අය කළ හැකි භාණ්ඩ) ආනයනය, අපනයනය, ප්‍රවාහනය, නිෂ්පාදනය, විකිණීම සහ සන්නකයේ තබා ගැනීම සම්බන්ධ නීතියයි.⁷² බදු අය කළ හැකි භාණ්ඩවල නිෂ්පාදනය සහ ප්‍රවාහනය මත මෙන්ම බදු අය කළ හැකි භාණ්ඩවල ආනයනය සහ අපනයනය මත ද ආඥා පනත මගින් නිශ්චිත බදු සහ නිරු බදු පනවනු ලැබේ.⁷³ පරිපාලනය හා සුරාබදු ක්‍රම සහ බදු අය කළ හැකි භාණ්ඩ සඳහා නිරුබදු එකතු කිරීම ආඥා පනත යටතේ පත් කරනු ලබන සුරාබදු කොමසාරිස් ජනරාල්වරයා විසින් සිදු කරනු ලැබේ.⁷⁴

බදු අය කළ හැකි සියලුම භාණ්ඩ සඳහා නිරු බදු පැනවීමට ආඥා පනත මගින් මුදල් අමාත්‍යවරයාට බලය පවරා ඇත. එම භාණ්ඩ ගැසට් නිවේදන මගින් ප්‍රකාශයට පත් කෙරෙන අතර කලින් කලට වෙනස් වීමට ද යටත් වේ.⁷⁵

මින් අනතුරුව 1989 දී නිෂ්පාදන බදු (විශේෂ විධි විධාන) පනත පනවන ලදී.

1989 අංක 13 දරන නිෂ්පාදන බදු (විශේෂ විධි විධාන) පනත

මූලික වශයෙන් ශ්‍රී ලංකාව තුළ නිෂ්පාදනය කරනු ලබන හෝ

ආනයනය කරනු ලබන බදු අය කළ හැකි නිෂ්පාදන මත නිෂ්පාදන බද්දක් අය කිරීමේ අරමුණින් නිෂ්පාදන (විශේෂ විධි විධාන) පනත සම්මත කරනු ලැබිණ.⁷⁶

ශ්‍රී ලංකාවේ නිෂ්පාදනය කරන ලද හෝ ශ්‍රී ලංකාවට ආනයනය කරන ලද නිශ්චිත භාණ්ඩ සඳහා මුදල් අමාත්‍යවරයා විසින් එම භාණ්ඩවල පංතියට හෝ විස්තරයට අදාළව තීරණය කරනු ලබන අනුපාතයකට නිෂ්පාදන බද්දක් පනත මගින් අය කෙරේ. ⁷⁷බදු අය කළ හැකි භාණ්ඩ සඳහා ගෙවිය යුතු නිෂ්පාදන බදු යම් කොන්දේසිවලට යටත්ව නිදහස් කිරීමට අමාත්‍යවරයාට හැකියාව ඇත.⁷⁸ නිෂ්පාදන බදු (විශේෂ විධි විධාන) පනත යටතේ සාමාන්‍යයෙන් නිෂ්පාදන බද්දට යටත් වන අයිතම වලට දුම්වැටි, ඉන්ධන (පෙට්‍රෝලියම්, ඩීසල්) සහ පැණි බීම වර්ග (සාමාන්‍යයෙන් 'සීනි බද්ද' ලෙස හැඳින්වේ) ඇතුළත් වේ.

I. මුදල් පනත

ශ්‍රී ලංකාවේ විවිධ අරමුණු සඳහා පනවන ලද මුදල් පනත්⁷⁹ කිහිපයක් තිබේ. සාමාන්‍යයෙන්, නව හෝ එක් වරක් පමණක් පනවන බදු ක්‍රම හඳුන්වා දීමටත්, බදු සමාව වැනි අතිවිශේෂ රාජ්‍ය මූල්‍ය ප්‍රතිපාදන හඳුන්වා දීමටත් මුදල් පනතක් භාවිතා වේ. එවැනි මුදල් පනත් සඳහා තෝරාගත් උදාහරණ පහත පරිදි වේ:

<p>මුදල් පනත - 2006</p>	<p>මෝටර් රථ සහන බද්දක් සහ ටෙලි නාට්‍ය, චිත්‍රපට සහ වෙළඳ දැන්වීම් බද්දක් පැනවීමට; 2002 අංක 11 දරන මුදල් පනත, 2003 අංක 25 දරන මුදල් පනත සහ 2004 අංක 11 දරන මුදල් පනත මගින් පනවා ඇති ඇතැම් අයකිරීම් සහ ගාස්තු සංශෝධනය කිරීමට</p>
<p>මුදල් පනත - 2012</p>	<p>2003 අංක 25 දරන මුදල් පනත, 2004 අංක 11 දරන මුදල් පනත සහ 1995 අංක 16 දරන මුදල් පනත සංශෝධනය කිරීමට; ඇතැම් ක්‍රියාකාරකම්වල නියැලී සිටින ඇතැම් ව්‍යවසායන් රේගු ආඥා පනත, විනිමය පාලන පනත සහ 1969 අංක 1 දරන ආනයන අපනයන (පාලන) පනතේ විධිවිධාන වලින් නිදහස් කිරීමට.</p>
<p>මුදල් පනත - 2013</p>	<p>1995 අංක 16 දරන මුදල් පනත, 2003 අංක 25 දරන මුදල් පනත සහ 2012 අංක 12 දරන මුදල් පනත සංශෝධනය කිරීමට; හෝග රක්ෂණ බද්දක් පැනවීමට</p>
<p>මුදල් පනත - 2015</p>	<p>මත්පැන් අලෙවි හල් සහ තැබුණු අය බද්දක්, කැසිනෝ කර්මාන්ත අය බද්දක්, සුපිරි වාසි බද්දක්, ජංගම දුරකථන ක්‍රියාකරු අය බද්දක්, චන්ද්‍රිකා ස්ථාන අය බද්දක්, ක්‍රීඩා සඳහා වෙන් වූ නාලිකා අය බද්දක්, මන්දිර බද්දක්, විගමන බද්දක් සහ මෝටර් වාහන ආනයනකරුවන්ගේ බලපත්‍ර ගාස්තුවක් පැනවීමට.</p>
<p>මුදල් පනත - 2018</p>	<p>මෝටර් වාහන මත සුබෝපබෝගී බද්දක්, වාහන හිමිකම් අය බද්දක්, වාර්ෂික සමාගම් ලියාපදිංචි කිරීමේ අය බද්දක්, ණය ආපසු ගෙවීමේ අය බද්දක්, කාබන් බද්ද, දුරකථන සන්නිවේදන කුළුණු අය බද්ද සහ ජංගම දුරකථන කෙටි පණිවිඩ සේවා මත අය බද්දක් පැනවීමට.</p>
<p>මුදල් පනත - 2019</p>	<p>2018 අංක 35 දරන මුදල් පනත සංශෝධනය කිරීමට; විදේශ වාණිජ ගනුදෙනු බද්දක් පැනවීමට</p>
<p>මුදල් පනත - 2021</p>	<p>ඇතැම් නීති යටතේ හෙළිදරව් කළ යුතු නමුත් හෙළිදරව් නොකළ බදු අය කළ හැකි සැපයුම්, ආදායම් සහ වත්කම් ස්වේච්ඡාවෙන් හෙළිදරව් කිරීමට පුද්ගලයින්ට හැකියාව ලබා දීමට; එලෙස හෙළිදරව් කළ බදු අය කළ හැකි සැපයුම්, ආදායම් සහ වත්කම් මත බදු පැනවීම; එවැනි කිහිප හෝ බදු අය කළ හැකි සැපයුම්, ආදායම් සහ වත්කම් ස්වේච්ඡාවෙන් හෙළිදරව් කරන පුද්ගලයින් පෙර කී නීති යටතේ විමර්ශනය කිරීමෙන්, අධිවෝදනා ගොනු කිරීමෙන් සහ දණ්ඩනයට ලක් කිරීමෙන් නිදහස් කිරීමට; දැනටමත් බදු අය කළ හැකි සැපයුම්, ආදායම් සහ වත්කම් පෙර පැවසූ නීති යටතේ හෙළිදරව් කළ පුද්ගලයින් හට සහන ලබා දීමට</p>

J. 1979 අංක 40 දරන ශ්‍රී ලංකා අපනයන සංවර්ධන පනත

මෙම පනත මගින් පහත සඳහන් කරුණු විධිවිධාන සැපයේ: (i) ශ්‍රී ලංකා අපනයන සංවර්ධන අමාත්‍යාංශය කවුන්සිලයේ ව්‍යවස්තාව; (ii) ශ්‍රී ලංකා අපනයන සංවර්ධන මණ්ඩලය පිහිටුවීම; සහ (iii) ශ්‍රී ලංකාවේ අපනයන සංවර්ධනය සඳහා අවශ්‍ය බලතල එකී මණ්ඩලයට පැවරීම.⁵⁰

මෙම පනත යටතේ සුවිශේෂී අරමුණක් සඳහා වන භාණ්ඩයක් හෝ නිෂ්පාදනයක් මත දේශීය බද්දක් (සෙස් බද්දක්) පනවනු ලැබේ. පනතේ 14 වන වගන්තිය මගින් අපනයන සංවර්ධන මණ්ඩල විෂය භාර අමාත්‍යවරයා හට ආනයන සහ අපනයන මත සෙස් බද්දක් පැනවීමට බලතල ලබා දෙයි. ඕනෑම ආනයන හෝ අපනයන බද්දකට හෝ වෙනත් නීතියක් යටතේ අය කරනු ලබන වෙනත් සෙස් බද්දකට අමතරව මෙම බද්ද අය කරනු ලැබේ.⁵¹

K. 1957 අංක 29 දරන විදේශීය ණය පනත

ශ්‍රී ලංකා රජය වෙනුවෙන් විදේශ ණයක් ලබා ගැනීම සඳහා ඕනෑම ගිවිසුමක්, ඇපකරයක් හෝ කොන්ත්‍රාත්තුවක්, බැඳුම්කරයක්, පොරොන්දු පත්‍රයක් ශ්‍රී ලංකා රජය වෙනුවෙන් අත්සන් කිරීමට සහ ක්‍රියාත්මක කිරීමට මෙම පනත මගින් ජනාධිපතිවරයාට (හෝ ජනාධිපතිවරයා විසින් බලය පවරන ලද ඕනෑම පුද්ගලයෙකුට) බලය ලබාදේ.⁵² මෙම පනත යටතේ, විදේශ ණය මගින් ලබාගන්නා සියලු අරමුදල් ඒකාබද්ධ අරමුදල වෙතින් අය කර ගනු ලැබේ.⁵³

L. 1937 අංක 07 දරන ලියාපදිංචි ස්කන්ධ සහ සුරැකුම්පත් ආඥා පනත

මෙම ආඥා පනත මගින් මුදල් අමාත්‍යවරයාට පොරොන්දු

නෝට්ටු, ධාරක බැඳුම්කර, භාණ්ඩාගාර බැඳුම්කර වැනි ලියාපදිංචි ස්කන්ධ සහ සුරැකුම්පත් සැකසීම සහ නිකුත් කිරීම මගින් අරමුදල් රැස් කිරීමට බලය ලබාදේ.⁵⁴ එවැනි ස්කන්ධ සහ සුරැකුම්පත් මගින් නියෝජනය වන පොලී ඇතුළු මුදල් ඒකාබද්ධ අරමුදලෙන් ගෙවිය යුතුය.⁵⁵ ලියාපදිංචි ස්කන්ධ සහ සුරැකුම්පත් සැකසීම සහ නිකුත් කිරීමට අදාළ ක්‍රියා පටිපාටි සහ සංවරණ සහ තුලන මෙම ආඥා පනතේ අඩංගු වේ.

M. 1923 අංක 08 දරන දේශීය භාණ්ඩාගාර බිල්පත් ආඥා පනත

මෙම ආඥා පනත, භාණ්ඩාගාරය ලවා ශ්‍රී ලංකාව තුළ භාණ්ඩාගාර බිල්පත් නිකුත් කිරීම මගින් අරමුදල් රැස් කිරීමට මුදල් අමාත්‍යවරයාට බලය ලබා දෙයි. මුදල් අමාත්‍යවරයාට එසේ කළ හැක්කේ පාර්ලිමේන්තු යෝජනාවක් මගින් අනුමැතිය හිමි වුවහොත් පමණක් වන අතර භාණ්ඩාගාර බිල්පත් නිකුත් කිරීමෙන් රැස් කළ යුතු මුදල් ප්‍රමාණය පාර්ලිමේන්තු යෝජනාවේ දක්වා ඇති ප්‍රමාණයට වඩා වැඩි වීමට ඉඩ නැත.⁵⁶ ලියාපදිංචි ස්කන්ධ සහ සුරැකුම්පත් මෙන්ම, භාණ්ඩාගාර බිල්පත් මගින් නියෝජනය වන මුදල් සහ පොලී ද ඒකාබද්ධ අරමුදලෙන් ගෙවිය යුතුය.⁵⁷ එවැනි භාණ්ඩාගාර බිල්පත් නිකුත් කිරීමේදී අනුගමනය කළ යුතු විවිධ ක්‍රියාදාමයන් සහ ක්‍රියා පටිපාටි ආඥා පනතේ දක්වා ඇත.

N. 2011 අංක 18 දරන වරාය හා ගුවන් තොටුපළ සංවර්ධන බදු පනත

ශ්‍රී ලංකාවෙන් පිටත සිට ශ්‍රී ලංකාවට ආනයනය කෙරෙන සෑම භාණ්ඩයක් සඳහාම වරාය සහ ගුවන් තොටුපළ සංවර්ධන බද්දක් පැනවීමට සහ එකතු කිරීමට මෙම පනත සම්මත කරනු ලැබේ.⁵⁸

අවසන් සටහන්

- 1 Public Finance.lk, “Budget Promises: Beyond Parliament” (“අයවැය පොරොන්දු: පාර්ලිමේන්තුවෙන් ඔබ්බට”), <https://dashboards.publicfinance.lk/budget-promises/> [අවසන් වරට පිවිසුම 2022 ජනවාරි 20].
- 2 UNICEF, ‘Budget Brief: Cycle & Processes, SRI LANKA 2019 ’)UNICEF, ‘අයවැය සංකීර්ණයෙන්: අයවැය චක්‍රය සහ ක්‍රියාවලීන්’), පිටුව 3-4, ප්‍රවේශය: <https://www.unicef.org/srilanka/media/1696/file/BUDGET%20BRIEF:%20CYCLE%20&%20PROCESSES.pdf>
- 3 ශ්‍රී ලංකා ප්‍රජාතාන්ත්‍රික සමාජවාදී ජනරජයේ පාර්ලිමේන්තුවේ ස්ථාවර නියෝග. ප්‍රවේශය: <https://parliament.lk/files/pdf/standing-orders-en.pdf>
- 4 UNICEF, ‘Budget Brief: Cycle & Processes, SRI LANKA 2019 ’)UNICEF, ‘අයවැය සංකීර්ණයෙන්: අයවැය චක්‍රය සහ ක්‍රියාවලීන්’), පිටුව 4-6, ප්‍රවේශය: <https://www.unicef.org/srilanka/media/1696/file/BUDGET%20BRIEF:%20CYCLE%20&%20PROCESSES.pdf>
- 5 UNICEF, ‘Budget Brief: Cycle & Processes, SRI LANKA 2019 ’)UNICEF, ‘අයවැය සංකීර්ණයෙන්: අයවැය චක්‍රය සහ ක්‍රියාවලීන්’), පිටුව 6-7, ප්‍රවේශය: <https://www.unicef.org/srilanka/media/1696/file/BUDGET%20BRIEF:%20CYCLE%20&%20PROCESSES.pdf>
- 6 UNICEF, ‘Budget Brief: Cycle & Processes, SRI LANKA 2019 ’)UNICEF, ‘අයවැය සංකීර්ණයෙන්: අයවැය චක්‍රය සහ ක්‍රියාවලීන්’), පිටුව 7 -8, ප්‍රවේශය: <https://www.unicef.org/srilanka/media/1696/file/BUDGET%20BRIEF:%20CYCLE%20&%20PROCESSES.pdf>
- 7 RTI Watch, ‘STEP BY STEP GUIDE FOR RTI PROCESS’. ප්‍රවේශය: https://www.rtiwatch.lk/how-to-use-rti/#eluid373ecc36_1 [අවසන් වරට පිවිසුම 2022 ජනවාරි 31]
- 8 ප්‍රවේශය: <https://dashboards.publicfinance.lk/budget-promises/>
- 9 මුදල් අමාත්‍යාංශය යටතේ ඇති ව්‍යාපෘති කළමනාකරණ හා අධීක්ෂණ දෙපාර්තමේන්තුවේ වෙබ් අඩවිය. ප්‍රවේශය: https://www.rtiwatch.lk/how-to-use-rti/#eluid373ecc36_1 [අවසන් වරට පිවිසුම 2022 ජනවාරි 24]
- 10 PublicFinance.lk වෙබ් අඩවිය, ‘රජයේ මුදල් පිළිබඳ කාරක සභාව: භූමිකාවන් සහ කාර්යභාරය’ 2021. ප්‍රවේශය: <https://publicfinance.lk/en/topics/committee-on-public-finance-roles-and-functions-1638957911> [අවසන් වරට පිවිසුම 2022 ජනවාරි 31]
- 11 ශ්‍රී ලංකා පාර්ලිමේන්තුව, ‘පොදු ව්‍යාපාර පිළිබඳ කාරක සභාව’. ප්‍රවේශය: <https://www.parliament.lk/component/committees/committee/showCommittee?id=%209&lang=en> [අවසන් වරට පිවිසුම 2022 ජනවාරි 31 දින]
- 12 UNICEF, ‘Budget Brief: Cycle & Processes, SRI LANKA 2019 ’)UNICEF, ‘අයවැය සංකීර්ණයෙන්: අයවැය චක්‍රය සහ ක්‍රියාවලීන්’), ප්‍රවේශය: <https://www.unicef.org/srilanka/media/1696/file/BUDGET%20BRIEF:%20CYCLE%20&%20PROCESSES.pdf> [අවසන් වරට පිවිසුම 2022 ජනවාරි 31]
- 13 ශ්‍රී ලංකා පාර්ලිමේන්තුව, ‘රජයේ ගිණුම් පිළිබඳ කාරක සභාව’. ප්‍රවේශය: <https://www.parliament.lk/component/committees/committee/showCommittee?id=%208&lang=en> [අවසන් වරට පිවිසුම 2022 ජනවාරි 31]
- 14 විසර්ජන පනත, ශ්‍රේණිගතකරණය විශේෂ තීරණ අංක 3/2008 සහ 4/2008.
- 15 එම්. පී.4
- 16 ශ්‍රී ලංකාවේ දෙවන ජනරජ ව්‍යවස්ථාව, 1978 [‘ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථාව’], 150(2) ව්‍යවස්ථාව
- 17 ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථාවේ 152 ව්‍යවස්ථාව
- 18 ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථාවේ 151 (1) ව්‍යවස්ථාව සහ 151(2) ව්‍යවස්ථාව
- 19 ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථාවේ 151(3), ව්‍යවස්ථාව
- 20 ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථාවේ 154(1), ව්‍යවස්ථාව
- 21 <https://www.parliament.lk/how-parliament-works/appropriation-bill-the-budget>
- 22 ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථාවේ 49(2) ව්‍යවස්ථාවේ
- 23 <https://www.parliament.lk/how-parliament-works/appropriation-bill-the-budget>
- 24 එම්.

- 25 එම.
- 26 එම.
- 27 පාර්ලිමේන්තුවේ ස්ථාවර නියෝග 50 - 73
- 28 <https://www.parliament.lk/how-parliament-works/appropriation-bill-the-budget>
- 29 නියෝගය 75, පාර්ලිමේන්තුවේ ස්ථාවර නියෝග
- 30 <https://www.parliament.lk/how-parliament-works/appropriation-bill-the-budget>
- 31 එම.
- 32 එම.
- 33 එම.
- 34 මුදල් රෙගුලාසි සංග්‍රහය, 1992, <https://www.treasury.gov.lk/api/file/88bd6063-fe94-40b7-aa3d-d83196eb7f92>
- 35 පි, 3-51, මුදල් රෙගුලාසි සංග්‍රහය
- 36 පි, 53-75, මුදල් රෙගුලාසි සංග්‍රහය
- 37 පි, 75-101, මුදල් රෙගුලාසි සංග්‍රහය
- 38 පි, 101-115, මුදල් රෙගුලාසි සංග්‍රහය
- 39 පි, 117-155, මුදල් රෙගුලාසි සංග්‍රහය
- 40 පි, 157-187, මුදල් රෙගුලාසි සංග්‍රහය
- 41 පි, 189-221, මුදල් රෙගුලාසි සංග්‍රහය
- 42 පි, 223-237, මුදල් රෙගුලාසි සංග්‍රහය
- 43 පි, 239-255, මුදල් රෙගුලාසි සංග්‍රහය
- 44 පි, 255-267, මුදල් රෙගුලාසි සංග්‍රහය
- 45 පි, 269-283, මුදල් රෙගුලාසි සංග්‍රහය
- 46 පි, 285-379, මුදල් රෙගුලාසි සංග්‍රහය
- 47 පූර්විකාව, රාජ්‍ය මූල්‍ය කළමනාකරණ (වගකීම) පනත
- 48 3 (අ) වගන්තිය, රාජ්‍ය මූල්‍ය කළමනාකරණ (වගකීම) පනත
- 49 <https://publicfinance.lk/en/topics/Non-Compliance-with-the-Fiscal-Management-Responsibility-Act-Has-Been-a-Demonstration-of-Irresponsibility-1624966502>
- 50 වගන්තිය 2(අ), 2013 අංක 15 දරන රාජ්‍ය මූල්‍ය කළමනාකරණ (වගකීම) (සංශෝධන) පනත ; 2 වගන්තිය, 2016 අංක 13 දරන රාජ්‍ය මූල්‍ය කළමනාකරණ (වගකීම) (සංශෝධන) පනත, http://220.247.247.85:8081/bitstream/handle/123456789/21107/13-2016_E.pdf?sequence=3&isAllowed=y; වගන්තිය 2(අ), 2021 අංක 12 දරන රාජ්‍ය මූල්‍ය කළමනාකරණ (වගකීම) (සංශෝධන) පනත, <https://www.parliament.lk/uploads/acts/gbills/english/6212.pdf>
- 51 වගන්තිය 20, 2003 අංක 03 දරන රාජ්‍ය මූල්‍ය කළමනාකරණ (වගකීම) පනත
- 52 පනතේ 4 සහ වගන්තිය 7, 2003 අංක 03 දරන රාජ්‍ය මූල්‍ය කළමනාකරණ (වගකීම) පනත
- 53 වගන්තිය 8, 2003 අංක 03 දරන රාජ්‍ය මූල්‍ය කළමනාකරණ (වගකීම) පනත
- 54 වගන්තිය 9, 2003 අංක 03 දරන රාජ්‍ය මූල්‍ය කළමනාකරණ (වගකීම) පනත
- 55 2003 අංක 03 දරන රාජ්‍ය මූල්‍ය කළමනාකරණ (වගකීම) පනතේ 10, 13, 16 සහ 19 වගන්ති බලන්න.
- 56 2 වන වගන්තිය, අරමුණ, 2018 අංක 8 දරන සක්‍රීය වගකීම් කළමනාකරණ පනත https://www.cbsl.gov.lk/sites/default/files/cbslweb_documents/laws/acts/Active%20Liability%20Mgmt%20Act-08-2018_E.pdf
- 57 <https://www.juniorbarbasl.lk/assets/files/Article%20by%20Ms%20Ashadi%20Edirisinghe%20-%20Active%20Liability%20Management.pdf>
- 58 4(1) වගන්තිය, සක්‍රීය වගකීම් කළමනාකරණ පනත
- 59 එම.
- 60 3 වගන්තිය, සක්‍රීය වගකීම් කළමනාකරණ පනත
- 61 එම.
- 62 7 වගන්තිය, සක්‍රීය වගකීම් කළමනාකරණ පනත
- 63 ශ්‍රී ලංකා ජේට්ටේ නිල වෙබ් අඩවිය, 'අප පිළිබඳව', <https://www.customs.gov.lk/about-us/overview/>

- 64 10(අ) වගන්තිය, 1869 අංක 17 දරන රේගු ආඥා පනත
- 65 10(අ) වගන්තිය, 1869 අංක 17 දරන රේගු ආඥා පනත
- 66 23 වගන්තිය, 1869 අංක 17 දරන රේගු ආඥා පනත
- 67 20 වගන්තිය, 1869 අංක 17 දරන රේගු ආඥා පනත
- 68 21 වගන්තිය, 1869 අංක 17 දරන රේගු ආඥා පනත
- 69 10(1අ), 10(1ආ), 10(1ඇ) වගන්ති, 1869 අංක 17 දරන රේගු ආඥා පනත
- 70 97 වගන්තිය, 2017 අංක 24 දරන දේශීය ආදායම් බදු පනත
- 71 99 වගන්තිය, 2017 අංක 24 දරන දේශීය ආදායම් බදු පනත
- 72 පූර්විකාව 1912 අංක 8 දරන සුරාබදු ආඥා පනත
- 73 22 වගන්තිය, 1912 අංක 8 දරන සුරාබදු ආඥා පනත
- 74 6 වගන්තිය, 1912 අංක 8 දරන සුරාබදු ආඥා පනත
- 75 22 වගන්තිය, 1912 අංක 8 දරන සුරාබදු ආඥා පනත
- 76 1989 අංක 13 දරන නිෂ්පාදන බදු (විශේෂ විධි විධාන) පනතේ පූර්විකාව
- 77 3 වන වගන්තිය, 1989 අංක 13 දරන නිෂ්පාදන බදු (විශේෂ විධි විධාන) පනත
- 78 3උ වගන්තිය, 1989 අංක 13 දරන නිෂ්පාදන බදු (විශේෂ විධි විධාන) පනත
- 79 <https://www.srilankalaw.lk/Table/Alphabetical-List-of-Statutes/>
- 80 1979 අංක 40 දරන ශ්‍රී ලංකා අපනයන සංවර්ධන පනතේ පූර්විකාව
- 81 ශ්‍රී ලංකා අපනයන සංවර්ධන මණ්ඩලය - https://www.srilankabusiness.com/pdf/cesses_new.pdf
- 82 2 වගන්තිය, 1957 අංක 29 දරන විදේශීය ණය පනත, <https://www.lawnet.gov.lk/foreign-loans-2/>
- 83 3 වගන්තිය, විදේශීය ණය පනත
- 84 2(1) වගන්තිය, ලියාපදිංචි ස්කන්ධ සහ සුරැකුම්පත් ආඥා පනත https://www.cbsl.gov.lk/sites/default/files/cbslweb_documents/laws/acts/en/reg_stock_ordinance.pdf
- 85 3 වගන්තිය, ලියාපදිංචි ස්කන්ධ සහ සුරැකුම්පත් ආඥා පනත
- 86 2 වගන්තිය, දේශීය භාණ්ඩාගාර බිල්පත් ආඥා පනත, https://www.cbsl.gov.lk/sites/default/files/cbslweb_documents/laws/acts/en/local_treasury_bill_ordinance.pdf
- 87 3 වගන්තිය, දේශීය භාණ්ඩාගාර බිල්පත් ආඥා පනත
- 88 පූර්විකාව 2011 අංක 18 දරන වරාය හා ගුවන්තොටුපොළ සංවර්ධන මණ්ඩල පනත

